

Användningen av brottskoder

En kvalitetsstudie inom kriminalstatistiken

Användningen av brottskoder

En kvalitetsstudie inom kriminalstatistiken

Kvalitetsstudie 1

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott

Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

Denna rapport kan laddas ner från Brå:s hemsida, www.bra.se

ISSN 1100-6676

URN:NBN:SE:BRA-481

© Brottsförebyggande rådet 2012

Författare: Anton Färnström

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon 08-401 87 00, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se, www.bra.se

Innehåll

Förord	5
English summary.....	6
Sammanfattning.....	8
Inledning.....	10
Officiell statistik och Brottsförebyggande rådets uppdrag	10
Syfte och frågeställningar	13
Material.....	14
Metod.....	14
Resultat	20
Misshandel i nära relation.....	20
Bedrägeri	24
Övrig stöld och snatteri.....	25
Skadegörelse	28
Rån	29
Inbrottsstöld	31
Alla andra brottskoder.....	33
Felaktigt kodade anmälningar – en samlad bild	33
Slutsatser	37
Generella slutsatser	37
Fördjupade studier.....	38
Referenser	40
Appendix	42
Appendix 1. Formler och teoretisk grund för beräkning av punktskattningar, nettofel och statistiska test	42
Appendix 2. Kommentarer och synpunkter utifrån sekundär- kodningen på Brå.....	44
Appendix 3. Kodningsresultat	52

Förord

Brottsstatistiken bygger på två lika viktiga bitar information; brottskoden och brottsantalet. Brottskoden ger information om vilken typ av brott som har begåtts, medan brottsantalet ger information om hur många brott som begåtts. Tillsammans utgör de underlag till statistiken över anmälda brott, uppljarade brott och misstänkta personer.

I dag finns det cirka 400 olika aktiva brottskoder som var och en motsvarar en brottslig händelse, till exempel misshandel av pojke 0–6 år, bilstöld etc. Brottskoden är avgörande för hur en händelse som registreras som ett anmält brott hos polisen och åklagare m.fl. kommer att redovisas i brottsstatistiken. Beroende på vilken brottskod som väljs avgörs hur den aktuella händelsen kategoriseras i statistiken.

Ett av Brå:s huvuduppdrag är att producera den officiella kriminalstatistiken. Till detta uppdrag ingår att redovisa statistikens kvalitet och verka för att viktiga kvalitetsaspekter studeras samt genomlysas och slutligen förbättras. Som ett led i detta arbete har Brå genomfört en undersökning av tillämpningen av brottskoder hos registrerande myndigheter. Brottskoden är en av de två centrala byggstenarna i brottsstatistiken och syftet med studien är i första hand att skatta felkodningsfrekvenser i brottsstatistiken, men studien ska även skapa ett underlag för analys och förbättring av brottskodningen.

Rapporten har författats av statistiker Anton Färnström som också genomfört studien under ledning av enhetschef Louise Ekström. Kontrollkodningen har genomförts av jur. kand. Sandra Sandberg och Madeleine Lyberg. Ett särskilt tack riktas till fil. dr Anders Holmberg som är metodchef vid arkitektfunktionen på Statistiska Centralbyrån (SCB) och Dan Hedlin, senior statistiker på Brå och docent i statistik, för värdefulla synpunkter angående studiens design och metodval.

Stockholm i augusti 2012

Erik Wennerström
Generaldirektör

Louise Ekström
Enhetschef

English summary

The Swedish National Council for Crime Prevention (Brottsförebyggande rådet – Brå) is responsible for producing, managing and developing Sweden’s official crime statistics. The mandate includes the documentation and quality certification of statistical products. Brå has therefore commenced a series of quality studies intended to add improved clarity with regards to the quality of the raw data which provide the basis for the criminal statistics. As presented in the report, the first of these studies focuses on the use of crime codes by the police when registering police reports.

Each crime code represents a type of crime, which comprises the lowest level of aggregation in the statistics. The aim of the study is to evaluate the extent to which the police have recorded the correct crime code, and the consequences of incorrect entries. The results of the study are useful to those analysing the development of statistics of reported offences, cleared up offences, and suspected individuals, and also for those who have a general interest in sources of error and statistical quality in statistics based on register data. The results will also form a basis for the work to improve and develop the content and quality of crime statistics.

Attention has been focused on categories that include so-called “other” codes; i.e. crime codes for undefined types of offences, since they can be assumed to include a larger proportion of incorrect entries. In 2008, new crime codes were introduced that differentiate between *close relationship* and *not close relationship* regarding the relationship between crime victims and perpetrators for men and women of 18 years of age or over who are assaulted by someone they know whilst indoors. The study includes a special section for following up the quality in the registering of these offences.

In total, a stratified independent random sample of 1,600 police reports from eight categories of offences was studied. By applying so-called independent code verification, where several individuals were, independently of one another, asked to assign crime codes based on details in the police report regarding the reported incident, a “correct” crime code has been chosen. The correct crime code was then compared with the crime code originally entered by the police, and this was used to estimate the number of incorrectly-entered codes. The difference between the number of of-

fences reported in the official statistics and the estimated number of offences after re-coding was also evaluated – the so-called net error.

The results from the study indicate that considerably more police-reports than necessary are coded as “other” codes. Approximately 30 percent of the reported offences that were originally given an “other” code should have been coded with another crime code instead, which also results in many defined types of offences in the statistics of reported offences being under-reported. The crime codes for assault in a close relationship proved to be often incorrectly registered. Approximately every other offence registered as assault against men in a close relationship was another type of assault against men. The corresponding figure for assault against women was approximately one quarter of the reported offences.

The overall level of code errors for all crime codes is estimated to be 12 percent. Some crime codes demonstrated a high level of quality, such as those covering vandalism, *theft from a motor-vehicle* and *shoplifting*. They all had a low level of code errors that lie well within the statistical margin of error. This means that, although some incorrect codes may be entered for these crime codes, it occurs so rarely that it is not expected to significantly affect the statistics.

The overall result is similar to the conclusion reached in a study conducted by Statistics Sweden (Statistiska centralbyrån – SCB) in 1978 about errors when coding crime. The level of code errors was largely the same and the problems recurred in similar areas. There is therefore reason to assume that the error frequencies can be referred to general problems in the crime code system, which has remained essentially unchanged since its introduction in 1965.

Apart from the evaluation of the extent of incorrect entries and an analysis of its effects on the statistics of reported offences, the study has also resulted in various proposals for development. Improvements in the instructions for coding crime are proposed, as is the introduction of new crime codes that can be differentiated from the current “other” codes.

An extensive development is currently under way as part of the *Rättsväsendets informationsförsörjning* (RIF) – “Judicial Information Management” project, with the aim of introducing a uniform structure for registering basic information amongst the judicial authorities. This will result in crime codes eventually being discontinued. In the report, Brå highlights the importance of making use of experiences regarding problems in the current system in the development work of RIF in order to ensure as high a quality as possible in the crime statistics.

Sammanfattning

Brottsförebyggande rådet (Brå) ansvarar för att producera, förvalta och utveckla Sveriges officiella kriminalstatistik. I uppdraget ingår att dokumentera och kvalitetsdeklarerar produkterna i statistiken. Brå har därför påbörjat en serie kvalitetsstudier som ska bidra till en ökad klarhet över kvaliteten i statistikens grunduppgifter. Den första studien, vilken redogörs för i rapporten, har fokuserat på polisens användning av brottskoder vid registreringen av polisanmälningar.

Varje brottskod representerar en brottstyp, vilket utgör den lägsta aggregeringsnivån i statistiken. Syftet med studien är att göra en skattning i vilken omfattning polisen har registrerat rätt brottskod och vilka konsekvenser felregistreringar får. Resultatet av studien är användbart både för de som vill analysera utvecklingen av statistiken över anmälda brott, upplästa brott och misstänkta personer och även för de som har ett generellt intresse för felkällor och kvalitet i statistik baserad på registerdata. Resultatet kommer också utgöra ett underlag till arbetet med att förbättra och utveckla kriminalstatistikens innehåll och kvalitet.

Fokus har lagts på kategorier som omfattar så kallade "övrigt"-koder, det vill säga brottskoder för ej definierade brottstyper, eftersom de allmänt kan antas omfatta en större andel felregistreringar. År 2008 infördes nya brottskoder som skiljer på *nära relation* och *ej i nära relation* avseende relationen mellan brottsoffer och förövare för män och kvinnor över 18 år som utsatts för misshandel av bekant inomhus. Ett särskilt utrymme ges i studien för att följa upp kvaliteten i registreringen av dessa brott. Dessutom studeras ett urval av samtliga övriga brottskoder i syfte att ge en totaluppskattning av felregistreringarna i statistiken.

Totalt har ett stratifierat oberoende, slumpmässigt urval av 1 600 polisanmälningar rörande åtta kategorier av brott studerats. Genom att tillämpa så kallad oberoende kontrollkodning, där flera personer oberoende av varandra fått tilldela brottskoder utifrån uppgifter i polisanmälan om den anmälda händelsen, har en "korrekt" brottskod tagits fram. Den korrekta brottskoden har sedan jämförts med den initialt registrerade brottskoden hos polisen och utifrån detta har antalet felkodade anmälningar skattats. Även skillnaden mellan det rapporterade antalet brott i de officiella statistiktabellerna och det skattade antalet brott efter oberoende omkodning har skattats, det så kallade nettofelet.

Resultatet av studien visar att betydligt fler anmälningar än nödvändigt kodas med "övrigt"-koder. Ungefär 30 procent av de anmälda brotten som ursprungligen givits en "övrigt"-kod borde istället ha kodats med en annan brottskod, vilket också leder till att många definierade brottstyper i statistiken över anmälda brott är underrapporterade. Även brottskoderna för misshandel i nära relation visade sig ofta felregistrerade. Ungefär vartannat brott som registrerats som misshandel mot man i nära relation var en annan typ av misshandel mot man. För misshandel mot kvinnor var motsvarande siffra ungefär vart fjärde brott.

Den generella felkodningsnivån för samtliga brottskoder skattades till tolv procent. En del brottskoder uppvisade en hög kvalitet som exempelvis skadegörelsebrotten, *stöld ur eller från motordrivet fordon* och *butiksstöld*. De hade samtliga låga felkodningsfrekvenser som låg tydligt inom den statistiska felmarginalen. Det innebär att även fast det kan förekomma felkodningar för dessa brottskoder, så sker det så pass sällan att det inte förväntas påverka statistiken nämnvärt.

Den generella felkodningsnivån på tolv procent och den i vissa delar betydligt högre felnivån påverkar användningen och tolkningen av brottsstatistiken. Det gäller förstas särskilt när statistikuppgifter bygger på enskilda brottskoder med hög felfrekvens som till exempel uppgifter om misshandel i nära relation mot kvinna respektive man. Felen har dock mindre betydelse vid användning av statistikuppgifter som bygger på en övergripande kategori av brottskoder, exempelvis uppgifter om misshandel mot kvinnor eller män sammantaget oavsett relation. Bakgrunden till det är att det av uppenbara skäl är lättare att i kodningsmomentet blanda samman exempelvis två typer av misshandel, än att förväxla en misshandel med exempelvis ett stöldbrott. I den här studien har inte felkodningsnivån på mer aggregerad nivå, som många gånger används i analyser av brottsstatistiken, analyserats närmare. Men resultaten indikerar tydligt att felen är betydligt lägre på aggregerad nivå än i statistikuppgifterna som bygger på enskilda brottskoder.

De övergripande resultaten liknar resultaten från den studie Statistiska centralbyrån (SCB) genomförde år 1978 om fel vid kodning av brott. Nivån på felkodningen var i stort sett densamma och problemen återfanns i liknande områden. Därmed finns skäl att anta att felfrekvenserna kan hänföras till generella problem hos brottskodssystemet, som principiellt har varit detsamma sedan dess införande 1965.

Förutom skattningen av felkodningens storlek och analys av dess effekter på statistiken över anmälda brott har studien också resulterat i olika utvecklingsförslag. Förbättringar av instruktionerna för kodning av brott föreslås och även införande av nya brottskoder som kan brytas ut från nuvarande "övrigt"-koder.

För närvarande pågår ett omfattande utvecklingsarbetet inom ramen för Rättsväsendets informationsförsörjning (RIF) med syfte att införa en enhetlig struktur för registreringen av grunduppgifter inom rättsväsendets myndigheter. Det kommer bland annat innebära att brottskoderna på sikt upphör. I rapporten lyfter Brå vikten av att erfarenheterna från problem med dagens system tas tillvara i utvecklingsarbetet i RIF för att kunna säkerställa en så hög kvalitet som möjligt i kriminalstatistiken.

Inledning

Officiell statistik och Brottsförebyggande rådets uppdrag

Enligt förordning (2007:1170) med instruktion för Brottsförebyggande rådet har myndigheten ansvar för den officiella kriminalstatistiken. I kriminalstatistiken ingår statistiken för anmälda brott, misstänkta personer, uppklarade brott, för brott lagförda personer, för narkotikabrott lagförda personer, återfall i brott och kriminalvård.

Ansvaret innebär att Brå löpande ska producera, förvalta och utveckla kriminalstatistiken. I Brå:s uppdrag ingår även att dokumentera och kvalitetsdeklarera produkterna i statistiken. Detta framgår av Förordning (2001:100) om den officiella statistiken. En kvalitetsdeklaration beskriver statistikens kvalitetsegenskaper och har till syfte att ge användaren en möjlighet att i varje användningssituation bedöma om statistiken är relevant och uppfyller de ändamål som är uppsatta.¹

Även Statskontoret har i sin granskning av statistikverksamheten på Brå framhållit betydelsen av att genomföra systematiska uppföljningar av statistikens kvalitet utifrån användarnas behov.² Behovet av systematiska studier är också tydligt i de riktlinjer som Rådet för den Officiella Statistiken (ROS) tagit fram. Som ett enskilt kriterium för vad som ska utgöra ”tillräcklig kvalitet” är att den statistikproducerande myndigheten genomför löpande kvalitetstudier.³

Med start i denna studie har Brå därför startat en serie kvalitetsstudier som ska bidra till en ökad klarhet över kvaliteten i statistikens grunduppgifter. Fokus för kvalitetsstudierna kommer att i fallande ordning vara de största potentiella felkällorna inom kriminalstatistiken. Planeringen av kvalitetsstudierna och uppföljningen av dem kommer att ske i samverkan med statistikens användare.

¹ I SCB:s riktlinjer för den officiella statistiken framhålls också att de statistikproducerande myndigheterna är ansvariga för att hantera kvalitetsfrågor för sina produkter: *”Myndigheten avgör om statistikens kvalitetsnivå är tillräcklig, i relation till hur den används.”* SCB 2006:1, s 6.

² Statskontoret 2011:15, s 10.

³ SCB 2006:1, s 14.

Kvalitet i kriminalstatistiken

Statistikprodukterna i kriminalstatistiken syftar till att återspegla vad som händer i rättsväsendet. Hur många brott som anmäls, hur många personer som misstänks för brott, hur många fällande domar som har fattats och så vidare är exempel på frågor som den ska besvara. Varje statistikprodukt kan ha bättre och sämre kvalitet beroende på hur väl den klarar av att representera det som den är avsedd att göra. De möjliga felkällorna kan spåras i statistikens produktionskedja.

Det första steget och ett av de viktigaste i produktionskedjan är registreringen av ett ärende. Det är också det steg som Brå i minst utsträckning har möjlighet att påverka, kontrollera och åtgärda i den reguljära granskningen. Detta steg är beroende av en manuell överföring från en användare till ett dataprogram. Därefter kan tekniska fel uppstå i hanteringen av informationen som registrerats, till exempel då datafiler skickas mellan myndigheter. Det kan också uppstå fel vid den statistiska outputen, det kan till exempel vara frågan om tabeller som av misstag ges fel rubriker eller siffror som hamnar på fel rader. De tekniska problemen vid överföringar av datafiler mellan myndigheter går oftast att spåra och upptäcka med hjälp av systematiserade kontroller, och problem vid den statistiska outputen upptäcks relativt lätt i den ordinarie granskningen av produktionen av den officiella kriminalstatistiken.

Liksom Brå har Statskontoret gjort bedömningen att det framförallt är i indata som de största potentiella felkällorna återfinns. I sin rapport *Brå och kriminalstatistiken* skriver de följande: ”Kvaliteten i indata är nyckeln till en tillförlitlig statistikproduktion”.⁴ Samtidigt konstaterar de att det för Brå är svårt att påverka uppgiftlämnandet.⁵

Denna studie kommer därför ha sitt fokus på indata till statistiken för anmälda brott, upplärade brott och misstänkta personer.

Centralt för brottsstatistiken är brottskoderna. Varje brottskod representerar en brottstyp, vilket utgör den lägsta aggregeringssnivån i statistiken. I dagsläget finns över 400 aktiva brottskoder. Några exempel är:

0377 – *Misshandel, grov, mot man 18 år eller äldre, obekant med offret, utomhus.*

0826 – *Stöld genom inbrott från fritidshus.*

0901 – *Bedrägeri, datorbedrägeri.*

Brottskoden 0377 tillhör *brottskategorin* misshandel, men representerar en specifik situation; grov misshandel mot man 18 år eller äldre av gärningsperson som är obekant med offret och som skett utomhus. På samma sätt tillhör koden 0901 *brottskategorin* bedrägerier, men representerar den specifika *brottstypen* datorbedrägeri. För en fullständig redogörelse av de idag aktiva brottskoderna hänvisas till publikationen *Kodning av brott*, som går att hämta på Brå:s hemsida.

Vilken brottskod som används för att definiera en händelse avgör hur den händelsen redovisas i statistiken över anmälda brott. Beroende på brottets karaktär, graden av information om brottet vid registreringstillfället, instruktionernas detaljeringsgrad och klarhet, registratorns arbetssi-

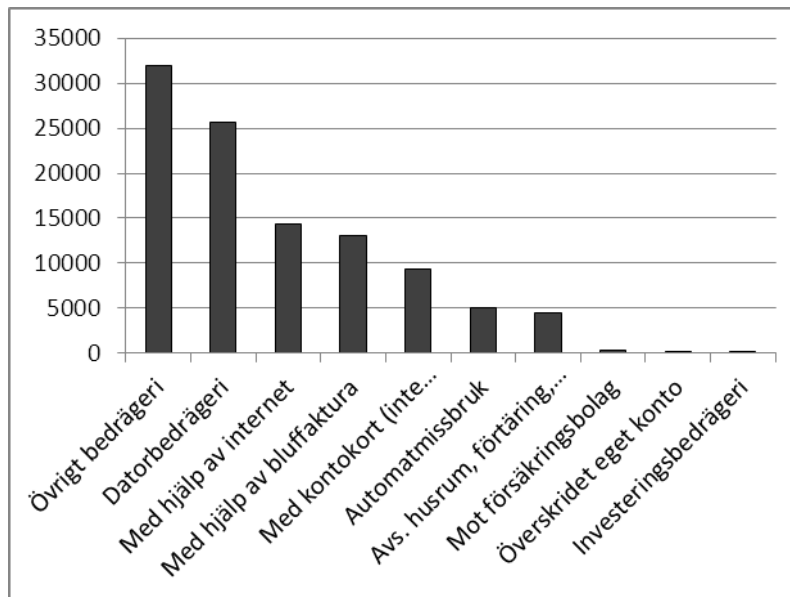
⁴ Statskontoret 2011:15, s 39.

⁵ Statskontoret 2011:15, s 41.

tuation (enskilda poliser) etc. förekommer olika mycket fel i registreringen av olika kategorier av brott.

En fråga som har lyfts internt på Brå är användningen av brottskoder som benämns som "övrigt" eller "annat", vilka fungerar som uppsamlingsstyper, dit ett brott ska kodas om det inte kan placeras under någon annan brottskod. I figuren nedan visas som ett exempel hur stor andel av bedrägerierna som kodades enligt en specifik brottskod och hur många som kodades som *övrigt bedrägeri* under år 2010.

Figur 1. Bedrägerier.

Som framgår var *övrigt bedrägeri* den största brottstypen i kategorin bedrägerier med över 30 000 anmälda brott.

Användningen av "övriga" brottstyper kan påverka tolkningen av statistiken. Om till exempel kodningsinstruktionerna förbättras kan det leda till att "övrigt" minskar medan andra brottstyper ökar. Saknas det då kännedom om felkodningsnivån kan den felaktiga tolkningen lätt göras att det skett en verklig förändring i inflödet av ärenden till polisen. Därför är det av stort intresse för Brå, liksom statistikens användare, att försöka skatta andelen brott som givits en felaktig kod i både "övrigt"-brottstyperna och i de definierade brottstyperna. Det kan skapa en större förståelse för vad statistiken visar.

År 2008 infördes nya brottskoder som skiljer på misshandel i nära relation och ej i nära relation för män och kvinnor över 18 år som utsatts för misshandel av bekant inomhus. Uppdelningen är viktig för att underlätta uppföljningar av rättsväsendets arbete mot våld i nära relationer. Det är dock inte klarlagt hur väl definitionen av *i nära relation* tillämpats efter det att uppdelningen infördes. Koderna som skiljer mellan *i nära relation* och *ej i nära relation* ges därför ett särskilt utrymme i studien.

Den senaste omfattande studien av tillämpningen av brottskoder som genomfördes visade att tio procent av alla polisanmälningar borde ha givits en annan brottskod. Problemet visade sig vara störst inom kategorier av brott och endast tre procent av alla brott skulle ha kodats till en annan

kategori⁶. Till exempel fanns det ofta tveksamheter gällande hur olika fall av misshandel skulle kodas avseende relationen till gärningspersonen, medan det var ytterst sällan som misshandel kodades i fel brottskategori. Sedan SCB:s studie genomfördes har problematiken med kodning av brott uppmärksammats i olika statistikprodukter och utredningar på Brå⁷ men några ytterligare systematiska studier har inte genomförts.

I en förstudie som Brå genomförde 2005 gjordes intervjuer med uppgiftslämnare, det vill säga poliser, som registrerar anmälningar i sitt arbete. I den studien lyftes ett antal problemområden fram, till exempel med registrering av brottskoder på en lägre aggregationsnivå, och förslag på åtgärder presenterades. Bland annat efterfrågades en fördjupad studie för att kunna kvantifiera de brister som respondenterna upplevt.⁸

Disposition

Rapporten är uppdelad i tre större delar. I inledningen presenteras studiens syfte och frågeställningar, materialet redovisas och valda metoder analyseras och förklaras. Därefter följer resultatdelen som är uppdelad efter de utvalda brottskategorierna. För varje brottstyp analyseras effekten av felkodningar och eventuella förslag på nya brottskoder eller förbättringar av kodningsinstruktioner ges. I det avslutande kapitlet beskrivs de övergripande slutsatserna samt de viktigaste utvecklingsförslagen och förslag till ytterligare kvalitetsstudier ges.

Syfte och frågeställningar

I Brå:s uppdrag ingår att bedöma och redovisa tillförlitligheten i statistikkens grunduppgifter. Denna studie bidrar till detta genom att:

- Skatta i felfrekvensen i kodningen av brottskategorier som innehåller en ”övrigt” - brottstyp.
- Skatta felfrekvensen av kodningen av brottstyperna i nära relation och ej i nära relation under kategorin misshandel mot vuxen av bekant inomhus.
- Skapa ett översiktligt underlag för behovskartläggning av nya/förändrade brottskoder och/eller förbättrade instruktioner för brottskodningen. Resultatet ska kunna tjäna som underlag för att genom dialog med användarna verka för en förbättrad kvalitet i registrering av brottskoder.

Mer konkret ger studien svar på följande frågeställningar:

- 1) Hur stor andel av de anmälda brotten *inom* brottskategorier som innehåller en ”övrigt”-brottskod är felkodade?
- 2) Hur stor andel av de anmälda brott som har registrerats med en ”övrigt”-brottskod bedöms kunna placeras in under en annan definierad brottskod?

⁶ SCB 1978:1, s 2.

⁷ Brå rapport 2006:1, s 58–59, Brå rapport 2011:11, s 39, Brå studie *Kvalitetsstudie om ekobrott*, s 17, Brå rapport 2011:14, s 14, Brå rapport 2011:6, s 39 och Brå förstudie (2005).

⁸ Brå förstudie (2005), s 12.

- 3) Hur stor andel av de definierade brottskoderna bedöms borde ha kodats med en annan definierad brottskod, eller som en "övrig"-brottskod?
- 4) Hur stor andel av de anmälda brott som kodats inom brottskategorin misshandel som skiljer på *i nära relation* och *ej i nära relation* är felkodade?
- 5) Vilket är antalet brott givet att kodningen skulle skett så som Brå bedömt vara korrekt och hur stor är skillnaden jämfört med det som rapporterats i den officiella statistiken?

Material

Studien utgår från polisanmälningar som inkommit under 2010. Anmälningarna har granskats med hjälp av Brå:s program för fritextkodning (FTB). Den visar grundinformationen i en polisanmälan tillsammans med det fritextfält som används för att göra en ärendebeskrivning. För anmälningarna om misshandel har Brå kompletterat med att beställa in förundersökningarna.

Ett stratifierat oberoende slumpmässigt urval av 1 600 polisanmälningar från totalt åtta olika kategorier av brott har studerats. Urvalsenheten har varit brottskoder vilket innebär att det teoretiskt är möjligt att samma polisanmälan förekommit flera gånger, även fast den sannolikheten är mycket låg. Urvalsförfarandet beskrivs närmare under avsnittet *urvalsmetod* nedan.

Metod

Det centrala momentet för att kunna skatta mängden felkodningar är att bestämma vad som är den korrekta brottskoden för varje enskilt brott. För att avgöra detta användes oberoende kontrollkodning.

Oberoende kontrollkodning innebär att en person/kodare använder sig av tillgängligt material för att göra en ny bedömning av hur anmälan/handlingen borde kodas utan att ha kännedom om tidigare bedömning. Därefter hanteras olikheter och likheter med den ursprungliga kodningen enligt ett förutbestämt schema som syftar till att ta fram rätt kodning.

Oberoende kontrollkodning användes av SCB 1978 och har även använts av myndigheten i kvalitetsstudier av yrkesregistret och arbetskraftsundersökningarna. Även Socialstyrelsen har använt oberoende kontrollkodning i en kvalitetsstudie av dödsorsaksregistret.⁹

Förutom oberoende kontrollkodning finns andra metoder att bestämma den "sanna" koden. Gemensamt för dem är att de är beroende på något sätt. Det innebär att den person som kontrollerar datamaterialet har information om de ursprungliga kodningsbedömningarna. En vanlig variant är att låta en eller flera "experter" granska den ursprungliga kodningen, vilket har gjorts av Socialstyrelsen vid kvalitetsgranskning av cancerregistret¹⁰ och av SCB vid evalvering av utbildningsregistret¹¹.

⁹ SCB (2007), s 21, Socialstyrelsen (2010), s 26.

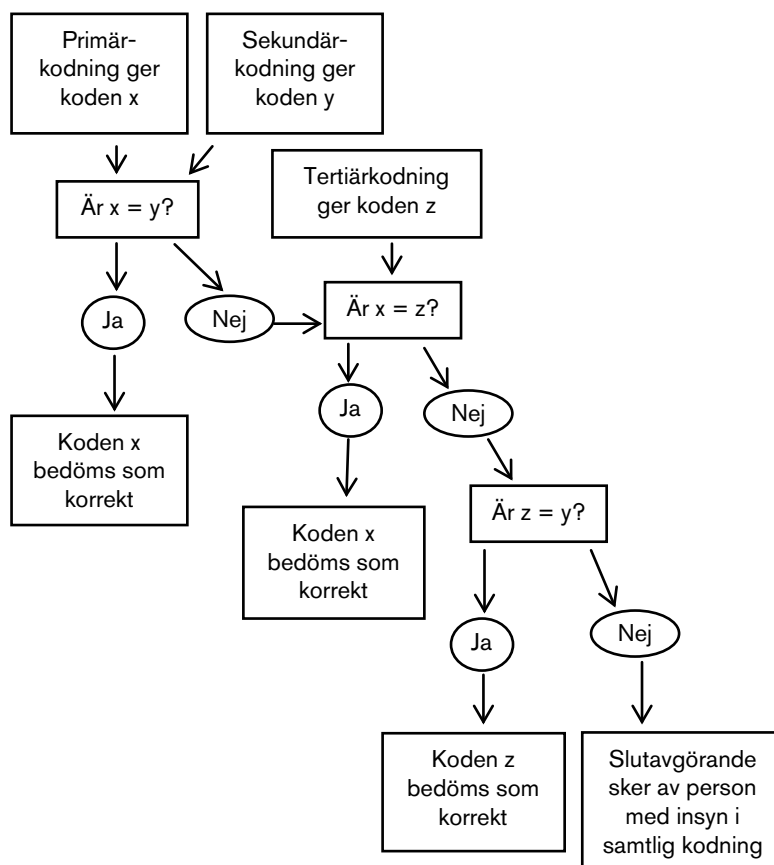
¹⁰ Barlow m.fl. (1998), s 28.

¹¹ SCB 2006:4, s 19.

Biemer/Lyberg tar upp frågan om oberoende och beroende kontrollkodning. De skriver att ungefär 50 procent av samtliga felkodningar inte upptäckts om beroende kontrollkodning används.¹² Brå valde därför att designa undersökningens kodning enligt ett oberoende kodningsschema.

Brå:s kodningsschema, vilken presenteras nedan, skiljer sig enbart åt på sista punkten jämfört med SCB:s studie från 1978. Enligt SCB:s struktur var det koden z som tillslut bestämde vilken brottskod som var "sann".¹³ I den struktur Brå valde användes informationen i x, y och z av en fjärde person som fick göra en slutlig avvägning och tillskriva anmälan en "sann" kod, vilket i figur 2 beskrivs som slutavgörande. Det går därmed att argumentera för att metoden Brå använt har skapat en högre kvalitet i bestämelsen av den "sanna" koden än vad SCB:s studie från 1978 förmodade. På fackspråk kan metoden Brå använt kallas för oberoende kontrollkodning med slutavgörande.¹⁴

Figur 2. Illustration av oberoende kontrollkodning med slutavgörande.

Primärkodaren var den person hos Polisen som gjorde kodningen då brottet först anmäldes. Sekundär- och tertiärkodarna var personal på Brå med juridisk kompetens. Rapportförfattaren genomförde slutavgörandet i det sista kodningssteget.

¹² Biemer and Lyberg (2003), s 239.

¹³ SCB 1978:1, s 239.

¹⁴ Biemer och Lyberg, s 240.

Det finns två huvudargument till att den kodning som Brå genomfört har lett till att rätt kod bestämts. Det första och det viktigaste argumentet är att den oberoende kontrollkodningen har använts. Oberoende kontrollkodning är en process som kompenserar för individuella felbedömningar genom att låta fler personer definiera varje brottskod och avgöra vad som kan anses vara rätt kod enligt ett förutbestämt schema. Det andra argumentet är att den personal som genomfört Brå:s kodning har en högre juridisk kompetens än den genomsnittliga person som registrerar anmälningar om brott. Även i SCB:s studie från 1978 anställdes personal med juridisk kompetens.¹⁵

En svaghet med den oberoende kontrollkodningen är att de som registrerade anmälan ursprungligen kan ha haft tillgång till ytterligare information som inte framgår av fritexterna eller i förundersökningen. Instruktionerna till de på Brå som har genomfört kodningsarbetet har dock varit att tillsätta koder utifrån befintlig information. Det innebär att i de fall som information saknas som skulle innebära att en annan brottskod tillämpades, skulle den informationen vara motstridig till hur den anmälda händelsen beskrivits. Detta skulle i sådana fall innebära att det finns kvalitetsbrister i hur brott beskrivs. I studien har det antagits att fritextbeskrivningen av händelsen är mer tillförlitlig än brottskoden.

Det är också möjligt att den som registrerade anmälan ursprungligen har nöjt sig med att ange en viss typ av information enbart via brottskoden vilken i sig inte är motstridig till fritexten. Det är mycket möjligt att så har varit fallet, som till exempel i anmälningarna om personrån. Brå:s kodare har i dessa fall vid upprepade tillfällen inte haft tillräcklig information för att avgöra om personen är över eller under 18 år eller om han/hon är funktionsnedsatt eller ej. Ett längre resonemang om hur detta har hantearats finns under kapitlet som behandlar felkodningar inom brottskategorin rån.

Felmått och statistiska test

Genom att skapa en sammanställning av korrekta brottskoder och jämföra dem med de ursprungliga koderna kan ett par olika felmått beräknas. Till att börja med kan man se hur många anmälningar som skulle givits en annan kod inom varje brottskategori. SCB kallade 1978 det måttet för felfrekvensen.¹⁶ Senare studier har benämnt antalet felaktigt kodade fall inom en enhet för antalet felaktigt medtagna.¹⁷ Måttet är intressant då det ger en direkt bild av kvaliteten på kodtillämpningen.

Ur ett användarperspektiv är det dock mer intressant att veta hur många brott som borde ha rapporterats i statistiken om kodningen varit korrekt. För att beskriva detta har SCB i senare kvalitetsstudier av andra register använt det så kallade *nettofelet*¹⁸. Förutom de felaktigt medtagna finns också *felaktigt uteslutna*, det vill säga ärenden som inte givits den aktuella koden men som borde ha gjort det. De felaktigt medtagna och de felaktigt uteslutna kan ta ut varandra så att det rapporterade antalet brott skulle ha blivit lika stort vid en korrekt kodning som vid en inkorrekt kodning. Nettofelet är differensen mellan felaktigt medtagna och felaktigt uteslutna.

¹⁵ SCB 1978:1, förord.

¹⁶ SCB 1978:1, s 7.

¹⁷ SCB 2007, s 31.

¹⁸ SCB 2007, s 15, SCB 2006:4, s 21, SCB 1999:3, s 16.

Ett tredje mått som förekommer i studier av felkodningar är bruttofelet. Det är antalet felaktigt medtagna plus antalet felaktigt uteslutna. Om nettofelet är lågt men bruttofelet är högt så finns det inget större problem för användare av de officiella statistiktabellerna på nationell aggregerad nivå. Statistiken skulle sett likadan ut oavsett kodningen. Det finns däremot en potential till stora nettofel då statistiken bryts ner på mindre geografiska eller tidsmässiga enheter, eller då andra specialuttag görs. Sett till ett längre tidsperspektiv så innebär ett stort bruttofel också att statistiken under andra produktionsår kan innehålla betydande under- eller överrapporter. I SCB:s evalveringsstudier om folk- och bostadsräkningen 1975 rekommenderar de att användare som ska studera mindre redovisningsgrupper, till exempel mindre geografiska enheter, bör ha bruttofelet i beaktande.¹⁹ I SCB 1999:3 ”Att mäta statistikens kvalitet” poängteras betydelsen av bruttofelet då datamaterialet ska användas vid skapandet av olika modeller, till exempel prognosmodeller eller flödesmodeller.²⁰

I Brå:s studie analyseras två mått, antalet felaktigt medtagna och nettofelet. De har valts ut för att de tillsammans tar hänsyn både till det bredare användarperspektivet samt till behovet av att identifiera känsliga områden. Båda måtten kan dessutom beräknas som en proportion mot den aktuella brottskoden. Det ger en fördel i tolkningen av resultaten jämfört med bruttofelet eller antalet felaktigt uteslutna, vilka inte på ett enkelt sätt kan ställas i relation till den enhet som de ska belysa. Studiens resultat presenteras dock på ett sådant sätt att bruttofelet är möjligt att beräkna för de användare som har sådana behov.

Som underlag till analysen kommer två statistiska test att genomföras för varje brottskategori. Testen kontrollerar om studiens resultat kan förklaras av slumpmässiga variationer i urvalens sammansättning, eller om de fel som upptäckts är tecken på mer systematiska problem. Det första testet genomförs på varje enskild brottstyp och avgör om nettofelet statistiskt signifikant skiljer sig från noll.²¹ Det andra testet är ett så kallat Chi 2-test. Det avgör om den fördelning av brott som beräknats utifrån Brå:s kontrollkodning skiljer sig signifikant från hur fördelningen av brott såg ut i den officiella statistiken. Chi 2-testet utgör ett bra komplement till signifikanstesten för de enskilda brottstypernas nettofel. Genom att utgå från hela kategorier av brott tas hänsyn till att det finns ett samband mellan överskattning av vissa brottstyper och underskattning av andra. Testet ser alltså till helheten istället för att betrakta varje brottstyp som skild från de andra. För båda testen är signifikanskravet 95 procent. För en mer detaljerad beskrivning hänvisas till Appendix 1.

Urvalsmetod

Studien har av kostnadsskäl koncentrerats till ett urval brottskategorier som antas vara särskilt behäftade med fel eller som av andra skäl är av intresse att studera. Följande brottskategorier med en ”övrigt”-kod identifierades av Brå som intressanta för denna studie: *Övrig stöld och snatteri, inbrottsstöld, rån, bedrägeri och annan oredlighet samt skadegörelse.*

¹⁹ SCB 1977: FoB, s 15.

²⁰ SCB 1999:3, s 16.

²¹ I texten kommer resultat som är statistiskt signifikanta att benämnas som signifikanta. Det är viktigt att komma ihåg att ett resultat som är signifikant enligt den angivna säkerhetsnivån ändå *kan* bero på slumpmässiga faktorer, samt att ett signifikantest inte säger något om storleken på den eventuella skillnaden mellan de studerade enheterna.

Förutom ovanstående kategorier studerades även *misshandel mot män respektive kvinnor över 18 år av bekant inomhus i nära relation/lej i nära relation*. För att möjliggöra skattningar av det totala antalet felkodade anmälningar gjordes också ett urval av 200 polisanmälningar från alla resterande brottskoder som inte tillhör någon av de utvalda kategorierna.

Grunden för vilken stickprovsstorlek som skulle användas valdes utifrån en effektbedömning av konfidensbredden, och därmed signifikanstesten, för olika stickprovsstorlekar baserat på ett fiktivt nettofel på 30 procent. Detta visas i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Konfidensintervall vid olika stickprovsstorlekar.

Stickprovsstorlek	Undre gräns för $p=0,3$	Övre gräns för $p=0,3$	Konfidensbredd $\alpha=0,05$
500	0,22	0,38	0,16
200	0,17	0,43	0,25
100	0,13	0,47	0,34
75	0,09	0,51	0,41
50	0,05	0,55	0,51

Stickprovsstorleken för den lägsta aggregeringsnivån i studien bestämdes till 100. Vinsten med att ytterligare förbättra konfidensnivån bedömdes inte stå i proportion till kostnaden för att granska fler polisanmälningar, och inte heller nämnvärt förbättra möjligheterna att uppnå studiens syfte. Den stora vinsten med att inte öka stickprovsstorleken för varje enskilt stratum är att det istället går att studera många olika brottskategorier inom ramen för studien. Utifrån Tabell 1 och de utvalda kategorierna av brottskoder skapades följande struktur för urvalet.

Tabell 2. Urvalsram.

Alla	1600										
Strata	200		200		200		200		200		200
Typ	K*	Ö*	K	Ö	K	Ö	K	Ö	K	Ö	200
Kategori	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	200
	Bedrägeri och annan oredlighet		Övrig stöld och snatteri		Skadegörelse		Rån		Inbrottsstöld		Alla andra brottskoder

*K betyder kategoriserad brottstyp och Ö betyder övrig brottskod.

Strata	200		200	
Typ	I nära relation-100	Ej i nära relation-100	I nära relation-100	Ej i nära relation-100
Kategori	Misshandel av bekant inomhus- kvinnor 18 år och äldre		Misshandel av bekant inomhus- män 18 år och äldre	

Utvärderingsverktyg

För att kunna mäta kvaliteten i brottsstatistiken utifrån antalet felaktigt kodade brott och nettofelet krävs en analys av vilken nivå som kan anses utgöra ”god kvalitet”. Man kan säga att det finns två angreppssätt på denna frågeställning. Enligt det första sättet definieras god kvalitet av den statistikproducerande myndigheten. Det ska dock göras utifrån ett användarperspektiv, där kvalitetskravet hos användarna bestäms utifrån vad statistiken används till. För brottskoderna kan exempelvis höga kvalitetskrav ställas om statistiken används för att på ett djupgående sätt analysera

utvecklingen inom enskilda brottstyper eller som underlag för bedömningar av insatser och ärendeflöde inom vissa specifika brottsområden.

Det andra angreppssättet utgår från jämförelser med andra studier. I detta fall är den främsta referenspunkten den studie som genomfördes 1978 av SCB. En jämförelse med den kan i vissa fall användas för att dra slutsatser om förbättringar eller försämringar av statistikens kvalitet. Det går också att använda SCB:s studie som en kompletterande källa för att få en bredare förståelse för kodningsproblem i brottskodssystemet i sin helhet.

Det finns studier av kvaliteten på indata i andra offentliga register som haft liknande frågeställningar och använt liknande metoder.²² För att kunna göra rättvisa jämförelser med dessa krävs en mycket god kännedom om uppbyggnaden av de olika registren samt uppgiftslämnarstrukturen för dem. Det skulle troligtvis krävas myndighetsöverskridande samarbeten för att korrekt kunna göra jämförande studier. Det har inte varit möjligt inom ramen för detta projekt.

I denna studie sätts inga absoluta gränser för vad som är god kvalitet eller inte. En analys görs dock om vad felkodningar inom varje brottskategori innebär och där det är möjligt jämförs studiens resultat med SCB:s studie.

²² Se referensförteckning.

Resultat

I detta kapitel redovisas kodningsstudiens resultat. Varje avsnitt är uppdelat efter samma struktur.

Inledningsvis redovisas vilka brottstyper som ingår i den aktuella brottskategorin samt eventuella svårigheter i kodningsarbetet. Därefter visas en tabell med de nettofel som är beräknade utifrån kodningsresultaten. Följande variabler redovisas i tabellen: antalet anmälda brott i de officiella statistiktabellerna, det skattade nettofelet, det skattade korrekta antalet brott per brottskod och den procentuella skillnaden mellan antalet brott i de officiella statistiktabellerna och det skattade antalet. I tabellerna framgår även vilka skattningar som är signifikanta. De Chi 2-test som gjorts redovisas i löpande text i analysen. En figur som illustrerar resultatet ingår i varje kapitel. Nettofelstabellen, de statistiska testen samt figuren utgör grunden till analysen och diskussionen som följer efter resultatredovisningen och sist presenteras utvecklingsförslag som är baserade på observationer gjorda av Brå:s sekundärkodare.

I Appendix 1 redovisas beräkningsmetoderna för nettofel och statistiska test. I Appendix 2 redovisas samtliga kommentarer från Brå:s sekundärkodare. Kodningsresultaten redovisas i Appendix 3. Tabellerna i Appendix 3 är användbara för dem som är intresserade av den tekniska bakgrunden till nettofelsskattningarna. Den är också användbar som underlag för att beräkna bruttofelets storlek. När jämförelser görs mellan kodningsresultatet och nettofelsskattningarna är det viktigt att komma ihåg att urvalet har varit stratifierat. Urvalet behöver därmed viktas mot brottstypens relativa storlek i de officiella kriminalstatistiktabellerna när nettofelet beräknas, vilket också framgår av Appendix 1.

Misshandel i nära relation

Det fullständiga namnet på brottskoderna som studeras i det här kapitlet är:

- *Misshandel, ej grov/grov, mot man/kvinna 18 år eller äldre, bekant med offret, i nära relation, inomhus.*
- *Misshandel, ej grov/grov, mot man/kvinna 18 år eller äldre, bekant med offret, ej i nära relation, inomhus.*

För enkelhets skull kommer de presenteras som *misshandel mot man/kvinna i nära relation/ej i nära relation*.

Som brottskodernas fullständiga namn visar delas misshandel mot man eller kvinna 18 år eller äldre in efter några olika variabler. Dessa är bekant/obekant, inomhus/utomhus samt grov/ej grov. För misshandel inomhus av bekant delas misshandel upp i ytterligare två delar, *i nära relation/ej i nära relation*, vilken finns för både grov och ej grov. För att förenkla analysen har skillnader i vilken grovhetsgrad som anmälan kodats inte beaktats. Skillnader i kodningsstudiens resultat och den ursprungliga kodningen har alltså inte betraktats som ett fel i de fall de skilt sig åt på denna punkt.

I Tabell 3 presenteras skattningarna av nettofelet för misshandel mot man i nära relation/ej i nära relation och i Tabell 4 för misshandel mot kvinna i nära relation/ej i nära relation.

Tabell 3. Netto- samt punktskattningar, misshandel mot man.

Brottskod	Antal i statistiken*	Punktskattning korrekt antal anmälda brott	Skattning nettofel	Nettofel i procent av punktskattning
Misshandel i nära relation (9351 + 9353)	3 170	1 458	1 712	117 % **
Misshandel ej i nära relation (9352 + 9356)	4 979	5 220	-241	-5 %

* Slutlig statistik över anmälda brott 2010.

** Det skattade antalet under- eller överrapporterade brott skiljer sig signifikant från 0.

Tabell 4. Netto- samt punktskattningar, misshandel mot kvinna.

Brottskod	Antal i statistiken*	Punktskattning korrekt antal anmälda brott	Skattning nettofel	Nettofel i procent av punktskattning
Misshandel i nära relation (9349 + 9353)	12 422	9 390	3 032	32 %**
Misshandel ej i nära relation (9350 + 9354)	3 908	5 897	-1 989	-34 %**

* Slutlig statistik över anmälda brott år 2010.

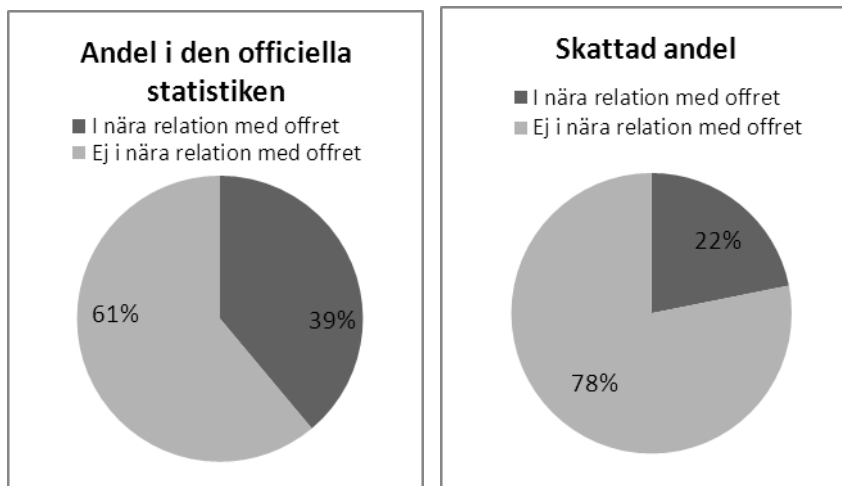
** Det skattade antalet under- eller överrapporterade antalet brott skiljer sig signifikant från 0.

Analys

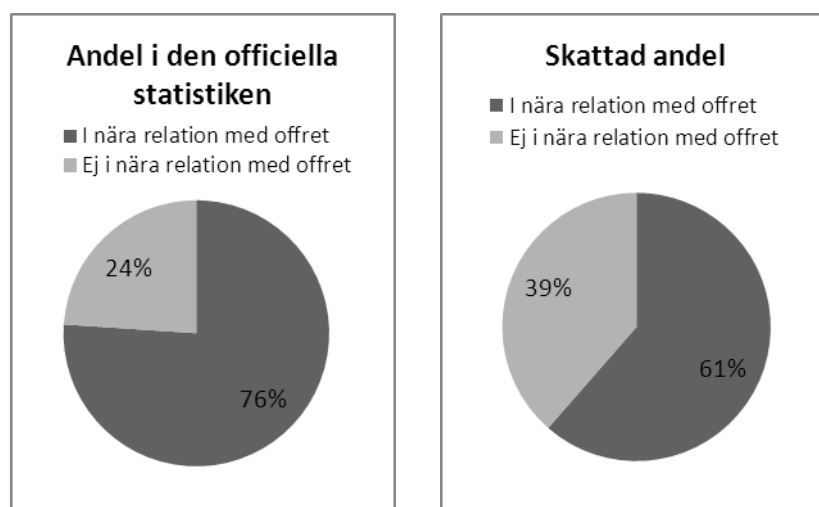
I Tabell 3 och 4 framgår att det finns en signifikant överrapportering av antalet anmälda fall av *misshandel i nära relation* för både misshandel mot man och mot kvinna. Överrapporteringen beräknades för misshandel mot man till 117 procent och för kvinna till 32 procent. Samtidigt så syns en underrapportering av antalet ärenden för *misshandel ej i nära relation*. Det är dock viktigt att ha i åtanke att de brottstyper som var en del av urvalet endast kommer från de koder som redovisats i tabellerna. Det kan alltså förekomma anmälningar i övriga misshandelskoder som borde ha givits någon av koderna för misshandel i nära relation. De skulle då ha räknats som felaktigt utslutna anmälningar och nettofelet skulle ha minskat. Det är däremot möjligt att anta att relationen mellan brottstyperna *i nära relation* och *ej i nära relation* skulle varit densamma även om ytterligare ärenden tillförts från andra misshandelskoder.

I figurerna 4, 5, 6 och 7 illustreras hur fördelningen av antal anmälda brott skulle ha förändrats om brottskodstillämpningen skett i enlighet med vad Brå bedömt som korrekt.

Figurer 4 och 5. Rapporterad och skattad andel misshandel mot man i nära relation för anmälda brott.

Figur 6 och 7. Rapporterad och skattad andel misshandel mot kvinna i nära relation för anmälda brott.

Figureerna visar en tydlig skillnad mellan de rapporterade andelarna anmälda falla av *misshandel i nära relation* i den officiella statistiken och de skattade andelarna. Proportionen för *i nära relation* går från att utgöra 39 procent av totalen för män till att bli 22 procent. För kvinnor så går *i nära relation* från att utgöra 76 procent av totalen i den officiella statistiken till 61 procent enligt skattningen. Med andra ord var mer än varannan anmälan om *misshandel i nära relation för män* felaktigt kodad, och ungefär en fjärdedel av anmälningarna för kvinnor. Chi 2-testen visar att fördelningarna av brott som skattats med hjälp av kodningsstudiens resultat skiljer sig signifikant från fördelningarna av ärenden som redovisas i de officiella statistiktabellerna.

Anledningen till att nettofelet för *ej i nära relation* inte visar på en signifikant förändring beror på att ett relativt stort antal anmälningar var fel-

aktigt medtagna i denna brottstyp. Dessa felaktigt medtagna var däremot inte felaktigt uteslutna i *i nära relation*. Det innebär att det förmodligen finns gränsdragningsproblem i de andra uppdelningarna inom misshandelskategorin; *inomhus/utomhus* eller *bekant/obekant*.

Även SCB:s studie från 1978 identifierade svårigheter med kodningen av anmälningar inom misshandelskategorin. En del problem med att skilja på inomhus och utomhus samt med att bedöma brottets allvarlighetsgrad noterades. De största felkällorna handlade dock om relationen mellan offret och förövaren. För 28 procent av fallen som givits en kod för känd gärningsperson borde en kod för okänd gärningsperson tillämpats. Som ett skäl till den höga felkodningen avseende denna aspekt skriver SCB: ”En möjlig förklaring till att variabeln har kodats fel i stor omfattning kan vara att primärkodarna inte tillräckligt har läst textanvisningarna.”²³

Förklaringen till att *misshandel i nära relation* överskattas kan vara liknande. Begreppet *i nära relation* definieras som gifta, samboende under äktenskapsliknande förhållanden och personer med gemensamma barn eller personer som tidigare har haft en sådan relation till varandra.²⁴ Andra relationer som allmänt kan anses som nära, som till exempel syskonrelationer, barn-vuxen relationer, särboförhållanden och alla former av vänskapsrelationer, ingår inte i definitionen. I anmälningarna som egentligen skulle ha kodats som *ej i nära relation* var det ofta så att förövaren hade någon av dessa andra relationer till offret. Det tyder på att personerna som registrerar brott ofta använder en vidare, kanske mer vardaglig definition, och att de därmed inte satt sig in i kodningsinstruktionerna tillräckligt. Förutom rent allmänna uppfattningar om vad som är *i nära relation* kan det finnas administrativa skäl till felkodningarna av misshandelsärenden. Sekundärkodaren skriver som exempel att Åklagarmyndigheten har en särskild avdelning för relationsrelaterat våld där nära relation även innefattar relationen till syskon och barn.

Med tanke på problemen kring tillämpningen av relationskoderna på 1970-talet och att liknande svårigheter existerar idag så finns det skäl att ifrågasätta förutsättningarna för hur denna typ av brottsinformation anges. När en definition tillämpas som går utanför den allmänna förståelsen av begreppet, eller för den delen skiljer sig från hur ärendena behandlas rent praktiskt i rättsväsendet, bäddar det för feltolkningar. En del av registratorerna kommer då att lära sig den officiella definitionen och koda rätt, men en betydande mängd personer kommer att använda en annan definition. I värsta fall finns det flera olika tolkningar av begreppet och det blir därmed ännu svårare att tolka statistiken. Ett alternativ till att utgå från en samlande definition, så som *i nära relation*, kan vara att i varje anmälan istället registrera den exakta relationen och överlåta åt statistikansvarig myndighet att sätta samman uppgifterna enligt önskvärda definitioner.

Det finns möjligheter att i samband med det utvecklingsarbete som pågår i projektet Rättsväsendet Informationsförsörjning (RIF) ta ett nytt grepp kring denna typ av frågor. Nya tekniska hjälpmedel hos Polisen kan även de förbättra möjligheterna att ändra strukturen för hur brottsinformationen anges, till exempel finns eventuellt möjligheter att göra detta i utformningen av Polisens utredningsstöd (PUST). Fram till dess att nya system har implementerats och utvärderats är det ändå viktigt att vara

²³ SCB 1978:1, s 26.

²⁴”Kodning av brott” v 9.2, s 13.

försiktig i analysen av den brottsstatistik som försöker beskriva relationer mellan offer och förövare.

Bedrägeri

I Tabell 5 nedan redovisas nettofelen för kategorin bedrägeri. Skattningarna är beräknade utifrån kodningsstudiens resultat, vilka redovisas i Appendix 3. Förutom *övrigt bedrägeri* särredovisas *datorbedrägeri*, *bedrägeri med hjälp av bluffaktura*, *bedrägeri med hjälp av kontokort* och *bedrägeri med hjälp av internet*. Resterande bedrägerikoder har lagts samman i en gemensam grupp, *alla andra kategoriserade*, som var för sig hade så pass få anmälningar i urvalet att enskilda skattningar av kodningsfel hos dem inte hade varit meningsfullt.

Tabell 5. Netto- samt punktskattningar för bedrägeri.

Brottskod	Antal i statistiken*	Punktskattning korrekt antal brott	Skattning nettofel	Nettofel som andel av punktskattning
Datorbedrägeri (0901)	25 668	30 195	-4 527	-15 %
Med kontokort (0904)	9 401	6 986	2 415	35 %
Övrigt bedrägeri (0906)	31 951	23 587	8 364	35 %**
Med hjälp av faktura (0912)	13 121	14 025	-904	-6 %
Med hjälp av internet (0913)	14 350	17 707	-3 357	-19 %
Alla andra kategoriserade***	10 109	11 590	-1 481	-13 %

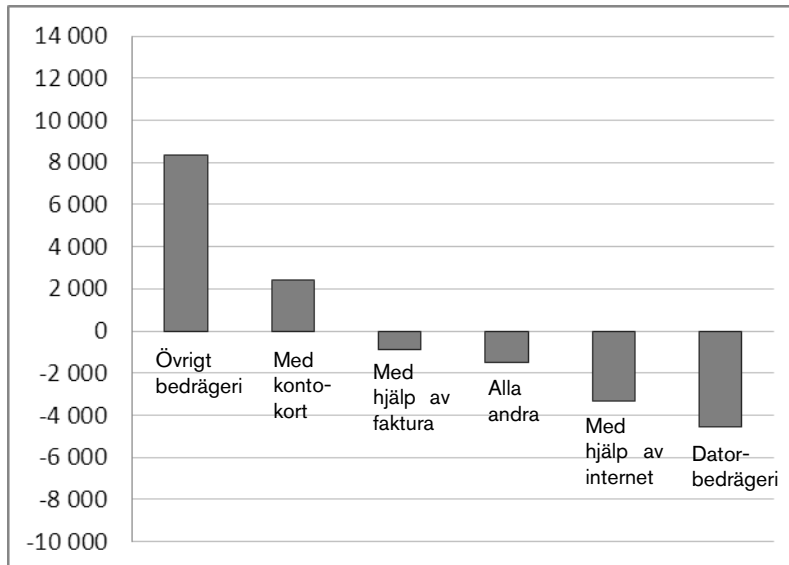
* Slutlig statistik över anmälda brott 2010.

** Det skattade antalet under- eller överrapporterade antalet brott skiljer sig signifikant från 0.

*** Dessa brottskoder är 0902, 0903, 0905, 0922, 0930 och 0932.

Analys och utvecklingsförslag

Det framgår av Tabell 5 att *övrigt bedrägeri* visar en signifikant överrapportering enligt den statistiska säkerhetsnivån på 95 procent. Den motsvaras av en underskattning i framförallt *datorbedrägeri* och *bedrägeri med hjälp av internet* men även andra bedrägerityper. Inget av nettofelen som visar på en underskattning är signifikant. Däremot visar Chi 2-testet att fördelningen av brott mellan brottstyperna i kategorin bedrägeribrott, som skattats med hjälp av kodningsstudiens resultat, skiljer sig signifikant från hur brotten fördelas enligt de officiella statistiktablerna. Därmed är det rimligt att utgå från att det finns en underskattning av de flesta särredovisade bedrägeribrottstyper även om det inte går att dra någon säker slutsats om hur stor den underskattningen är för varje enskild brottstyp. Stapeldiagrammet nedan illustrerar resultatet.

Figur 8. Skillnaden mellan rapporterat och skattat antal anmälda bedrägerier.

Staplarna i figuren representerar den över- respektive underrapportering som skattats för varje brottstyp.

Det fanns tydliga gränsdragningsproblem mellan de tre brottstyper med störst nettofel *övrigt bedrägeri*, *bedrägeri med hjälp av internet* och *datorbedrägeri*. I ett stort antal fall använde polisen koden för *övrigt bedrägeri* medan omkodningen gav en av koderna för *dator-* eller *internetbedrägeri*.

Ser man på SCB:s studie från 1978 finns liknande resultat. För *övrigt bedrägeri* var 19 procent av anmälningarna felkodade. Antalet felaktigt medtagna var därmed högre i Brå:s studie. Förutsättningarna för bedrägerikategorin har dock förändrats mellan mättillfällena, vilket gör det svårt att säga om skillnaden mellan felfrekvensen då och nu ska ses som en ökning av problemet. Allt fler bedrägerityper som tidigare rymdes i *övrigt bedrägeri* har med tiden givits egna brottskoder, vilket kan ha lett till att de felaktigt kodade anmälningarna numera utgör en större andel än tidigare. Oavsett osäkerheten står det klart att det finns en betydande överrapportering i *övrigt bedrägeri* och en underrapportering av de definierade bedrägerityperna.

Sekundärkodaren identifierade tre möjliga nya brottskoder. Det är brott som korrekt tillskrivits brottskoden för *övrigt bedrägeri*, men som på grund av att de förekommer ofta skulle kunna tillskrivas en egen brottskod. De möjliga nya koderna är:

- Bedrägeri genom uppgivande av en annan persons personuppgifter på internet.
- Bedrägeri genom uppgivande av en annan persons personuppgifter (ej via internet).
- Bedrägeri medelst urkunds förfalskning.

De två första förslagen förekom enligt sekundärkodaren i minst 15 procent av de anmälningar som hade givits brottskoden *övrigt bedrägeri*. Samtliga kommentarer från sekundärkodaren redovisas i Appendix 2.

Övrig stöld och snatteri

I Tabell 6 nedan presenteras det skattade nettofelet för kategorin *övrig stöld och snatteri*, som också benämns *stöld utan inbrott*. Skattningen är

beräknad utifrån kodningsresultaten, vilka redovisas i Appendix 3. Förutom *annan stöld* särredovisas *ur eller från motordrivet fordon*, *fickstöld* och *från butik*. Resterande koder för denna kategori har lagts samman i den gemensamma gruppen *alla andra kategoriserade*, som var för sig hade så pass få anmälningar i urvalet att enskilda skattningar av kodningsfel hos dem inte hade varit meningsfullt.

Tabell 6. Netto- samt punktskattningar, övrig stöld och snatteri.

Brottskod	Antal i statistiken*	Punktskattning korrekt antal anmälda brott ²⁵	Skattning nettofel	Nettofel som andel av punktskattning
Ur eller från motordrivet fordon (0840)	68 769	67 592	1 177	2 %
Fickstöld (0845)	40 197	32 716	-7 481	- 16 %
Från butik (0853)	64 211	61 292	2 919	5 %
Annan stöld (0880)	59 729	45 544	14 185	31 % **
Alla andra kategoriserade***	198 752	155 560	43 192	28 % **

* Slutlig statistik över antalet anmälda brott 2010.

** Det skattade antalet under- eller överrapporterade antalet brott skiljer sig signifikant från 0.

*** Dessa brottskoder är: 0805, 0810, 0814, 0819, 0821, 0830, 0846, 0847, 0848, 0849, 0852,

0858, 0859, 0875, 0883, 0884, 0885, 0888, 0930, 9802, 9804, 9815, 9816, se publikationen

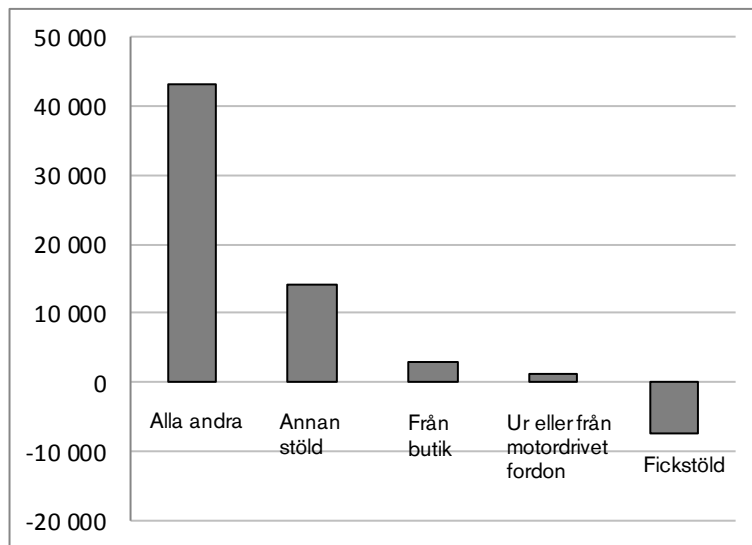
"Kodning av brott" för ytterligare information. De redovisade koderna är de som hade flest anmälningar i urvalet.

Analys och utvecklingsförslag

Tabell 6 visar att två resultat är signifikanta. Det ena gäller *annan stöld*, det andra gäller gruppen *alla andra*. Den sistnämnda gruppen består som nämnts av brottstyper som var och en utgjorde en liten del av urvalet, men som tillsammans är nödvändig att redovisa för att ge en så heltäckande bild som möjligt. Figuren nedan illustrerar resultatet för kategorin övrig stöld och snatteri.

²⁵ Notera att punktskattningen är gjord utifrån en viktning av kodningsstudiens resultat mot populationens storlek. Se appendix 1 för mer detaljerad information.

Figur 9. Skillnaden mellan rapporterat och skattat antal anmälda brott i kategorin övrig stöld och snatteri.

Staplarna i figuren representerar den över- respektive underrapportering som skattats för varje brottstyp.

Som framgår av figur 9 visar en stor mängd av brottstyperna en överrapportering, men endast fickstöld uppvisar en underrapportering och proportionerna mellan dem är inte jämna. En del av förklaringen till det är att relativt många ärenden som bedömdes som felaktigt medtagna skulle ha givits en kod som ligger utanför hela kategorin övrig stöld och snatteri. De skulle ofta ha kodats som någon av brottstyperna för *stöld genom inbrott* eller *häleri/häleriförseelse*. Därmed påverkas nettoskattningen eftersom färre felaktigt uteslutna ärenden kunde identifieras, vilket resulterar i det obalanserade resultatet som figur 9 visar. Beroende på vilken brottstyp anmälningarna ursprungligen kodats som, så har de också olika stor påverkan rent antalsmässigt för nettoskattningen. Till exempel var det bara åtta ärenden som bedömdes som felaktigt medtagna för den sammanslagna gruppen ”alla andra”, men de koderna representerar tillsammans ett stort antal brott i populationen.

Mot bakgrund av ovan nämnda problem kan man dra slutsatsen att det finns problem i gränsdragningen mellan *övrig stöld och snatteri* och *stöld genom inbrott*. Det går även att konstatera att det dessutom finns en obalans inom brottskategorin, där *annan stöld*, och möjligen även andra brottstyper, är överrapporterade medan *fickstöld* troligen är underrapporterad. Resultatet av Chi 2-testet visar också att fördelningen av ärenden mellan de olika brottstyperna inom kategorin förändrats signifikant före och efter omkodningen.

Med tanke på att resultatet i SCB:s studie är så pass närliggande resultatet i Brå:s studie är det rimligt att likställa problemen nu och då. Innehållet i brottskategorin har inte heller ändrats på några större sätt mellan de två studierna. I SCB:s studie från 1978 beräknades en generell felkodningsfrekvens på knappt 8 procent för samtliga tillgreppsbrott. Felfrekvensen i denna studie, det vill säga andelen felaktigt medtagna, är 14 procent för *övrig stöld och snatteri* som är en av brottskategorierna som faller under tillgreppsbrott. Många av de brottskoder som finns idag fanns 1978 vilket gör det möjligt att jämföra resultaten från de två studierna. Brottsstypen *fickstöld* var enligt 1978 års studie troligtvis något överrap-

porterad medan *fickstöld* nu uppvisar en mindre underrapportering. Vidare hade *stöld från butik* en felkodningsfrekvens på 7 procent och *annan stöld* på 27 procent. I Brå:s studie var motsvarande siffror 5 procent och 32 procent²⁶.

Sekundärkodaren uppmärksammade behov av förbättringar av instruktionerna som berör både definitioner av begrepp så som ”omedelbar uppsikt” och ”väskryckning”, men också införande av fler exempel. Sekundärkodaren föreslog även införande av tre nya brottskoder, utifrån innehållet i ärendena i *annan stöld*:

- Stöld av släpfordon
- Stöld från gemensamma utrymmen tillhörande lägenhet (t.ex. tvättstuga)
- Tillgrepp under personbefordran (t.ex. stöld av bagage under tågresa)

Skadegörelse

I Tabell 7 presenteras skattningen av nettofelet för kategorin *skadegörelse*. Skattningen är beräknad utifrån kodningsresultatet, vilket redovisas i Appendix 3. Förutom *annan skadegörelse* är inga ytterligare brottskoder särredovisade. Resterande koder för denna kategori har lagts samman i den gemensamma gruppen *alla andra kategoriserade*. Kodningsresultatet för de enskilda brottstyperna i *alla andra kategoriserade* var likartade med marginellt antal felaktigt uteslutna ärenden för varje brottstyp (se Appendix 3 för detaljerade kodningsresultat).

Tabell 7. Netto- samt punktskattningar, skadegörelse.

Brottskod	Antal i statistiken*	Punktskattning korrekt antal anmälda brott	Skattning nettofel	Nettofel som andel av punktskattning
Annan skadegörelse (1203)	36 512	33 372	3 140	9 %
Alla andra kategoriserade**	128 543	130 208	-1 665	-1 %

* Slutlig statistik över anmälda brott 2010.

** Dessa brottskoder är 1201, 1202, 1205, 1208, 1209.

Analys och utvecklingsförslag

Sammantaget innebär resultaten att det i denna studie inte är möjligt att dra några slutsatser angående över- eller underrapportering för skadegörelsebrotten. De problem som finns, är relativt små jämfört med andra kategorier av brott. I Tabell 7 framgår att skattningarna av nettofelet inte signifikant skiljer sig från 0. Resultatet från Chi 2-testet visade att fördelningen av ärenden mellan de olika brottstyperna som de rapporterats i de officiella statistiktablerna inte skiljer sig signifikant från hur de skulle rapporterats i enlighet med skattningarna baserade på kodningsstudiens resultat.

I jämförelse med studien från SCB så innebär resultatet i Brå:s studie en klar förbättring. 1978 rapporterades en allmän nivå på de felaktigt medtagna brotten för skadegörelse på 15 procent, motsvarande siffra för Brå:s studie är 3 procent.

Sekundärkodaren uppmärksammade behovet av hjälpande exempel för att skilja på skadegörelse genom brand och allvarligare brott (mord-

²⁶ Se Appendix 3.

brand). Kodaren identifierade även tre nya möjliga brottskoder. Det är ärenden som korrekt kodats som *annan skadegörelse*, men som förekom så pass frekvent att de skulle kunna särredovisas. Förslagen på nya brottskoder är:

- Skadegörelse av gemensamma utrymmen i flerbostadshus
- Skadegörelse av bostäder
- Skadegörelse mot näringsverksamhet.

Rån

Förutsättningarna för att tolka kodningsresultaten i brottskategorin rån skiljer sig från de övriga brottskategorierna. Kodningen för rån har präglats av en generellt sett bristande informationsnivå, vilket har inneburit att ett stort antal koder har varit möjliga att tillämpa i många av ärendena. Den typiska situationen har varit att det framgått av anmälan att det varit ett personrån, men inte vilken ålder den utsatta har eller om personen var funktionsnedsatt eller ej. I dessa situationer säger instruktionerna i ”kodning av brott” att den översta koden i den vänstra kolumnen av de konkurrerande koderna ska tillämpas. Följs instruktionerna innebär det att alla dessa fall av anmälningar med bristande information angående personrån skulle kodas som rån mot funktionsnedsatt utomhus, vilket ska leda till att antalet anmälda fall av rån mot funktionsnedsatt ökade kraftigt.

För att ändå kunna genomföra en meningsfull analys av brottskoderna i kategorin rån så har samtliga konkurrerande koder inom kategorin *personrån* sammanfogats. Det innebär att alla koder inom en subgrupp behandlas som en. Om en anmälan som till exempel innefattar en viss typ av personrån vid polisens tolkning, men som efter kodningsstudien givits en annan men inom denna subgrupp, har den inte bedömts som felaktig. Därmed har skattningar av den korrekta storleken av vissa personrån möjliggjorts. Indelningen i subgrupper framgår av Tabell 8 nedan, där nettofelen för respektive råntyp har skattats.

Tabell 8. Netto- samt punktskattningar, rån.

Brottskod	Antal i statistiken*	Punktskattning korrekt antal anmälda brott	Skattning nettofel	Nettofel som andel av punktskattning
Övrigt rån (0855+0856)	1 240	195	1 045	536 %**
Personrån utan skjutvapen, utomhus (0892+9806+9810)	5 346***	6 324	-978	-15 %**
Personrån utan skjutvapen, inomhus (0893+9807+9811)	851***	1 067	-216	-20 %
Personrån med skjutvapen, utomhus (0896+9808+9812)	339***	446	-107	-24 %
Rån mot butik (870+864)	902	1 036	-145	-14 %
Alla andra kategoriserade****	541	270	271	100 %**

* Antalet anmälda brott i den slutliga statistiken 2010.

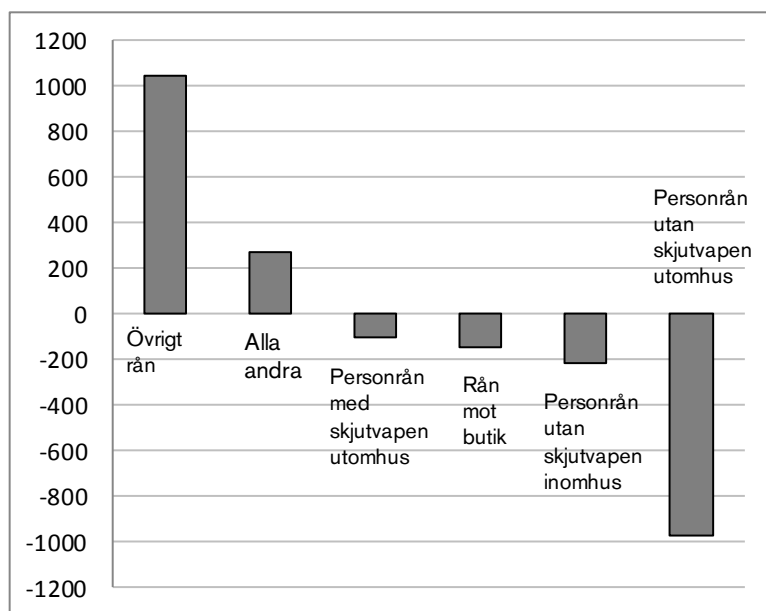
** Det skattade antalet under- eller överrapporterade antalet brott skiljer sig signifikant från 0.

*** Notera att antalet inte är exakt eftersom talen ej redovisas i tabellen för "funktionsnedsatt". Det totala antalet funktionsnedsatta från den möjliga gruppen är så pass lågt att osäkerheten endast skulle ge en mindre påverkan på antalet och det slutliga resultatet.

**** Dessa brottskoder är 0868, 0862, 0871, 0865, 0872, 0866, 0873 samt 0867.

Analys och utvecklingsförslag

Tabell 8 visar att tre av fem subgrupper inom kategorin rån hade signifikanta nettofel. De var *övriga rån*, *personrån utan skjutvapen utomhus* samt samlingsgruppen *alla andra*. Chi 2-testet visar också att hur ärenden fördelar sig mellan brottskoderna i de officiella tabellerna skiljer sig signifikant från hur de borde varit fördelade enligt den skattning som gjorts utifrån kodningsstudiens resultat. Resultatet illustreras med följande figur:

Figur 10. Skillnaden mellan rapporterat och skattat antal anmälda rån.

Staplarna i figuren representerar den över- respektive underrapportering som skattats för varje brottstyp.

Det framgår av figuren att *övrigt rån* är överrapporterat med ungefär 1 000 anmälda brott. Samtidigt är *personrån utan skjutvapen utomhus* underrapporterat med i stort sett samma mängd brott.

I SCB:s studie från 1978 redovisades betydligt färre antal felaktigt kodade anmälningar inom det som då benämndes *annat rån*. Där var andelen felaktigt kodade anmälningar 25 procent för rånen inomhus och 8 procent för dem utomhus.²⁷ En stor del av förklaringen till att felkodningsnivån var så pass mycket lägre då är troligtvis att det inte fanns en egen brottskod för *rån mot privatperson (ej funktionsnedsatt)*, som då kodades som *annat rån*. Därmed utgjorde *annat rån* den i särklass största gruppen bland rånbrotten och själva andelen felkodade anmälningar var lägre.

Avseende antalet anmälda *rån mot butik* så identifierades inga felaktigt medtagna anmälningar. Däremot fanns sex anmälningar som betraktades som felaktigt uteslutna, som därmed tyder på en viss underrapportering av anmälda *rån mot butik*. Resultatet var dock inte signifikant. I en rapport från Brå som specialstuderade rån mot butik för åren 1996, 2000, 2004 samt 2008 undersöktes samtliga anmälda butiksran för respektive år. I den rapporten betraktades mellan sju och tolv procent av anmälningarna varje år som bortfall. Den främsta orsaken till bortfallet berodde på felaktig registrering hos polisen där antingen brottet var något annat än rån eller att rånet skett mot ett annat objekt än en butik.²⁸ Därmed kan man konstatera att avsaknaden av ärenden som är felaktigt medtagna i den här studien troligtvis beror på det begränsade urvalet.

Brå:s sekundärkodare uppmärksammade inga svårigheter med kodningen som hade sin orsak i instruktionernas utformning. Sekundärkodaren pekade däremot på behov av att förtydliga att brott mot knivlagen ej ska kodas då ett personrån skett med kniv.²⁹ I dessa fall ska enbart koden för personrån användas.

Inbrottsstöld

I Tabell 9 presenteras skattningar av nettofelet för kategorin *inbrottsstöld*. Skattningarna är beräknade utifrån kodningsresultatet, vilket redovisas i Appendix 3. Förutom *annan stöld* särredovisas *från källare och vind, från fritidshus* och *från bostad*. Resterande koder har lagts samman i den gemensamma gruppen *alla andra kategoriserade*, som består av brottstyper som var och en utgjorde en liten del av urvalet, men som tillsammans är nödvändig att redovisa för att ge en så heltäckande bild som möjligt. Figur 11 nedan illustrerar resultatet för kategorin inbrottsstöld.

²⁷ Se SCB 1978:1, Bilaga 1:6.

²⁸ Brå rapport 2011:14, s 14.

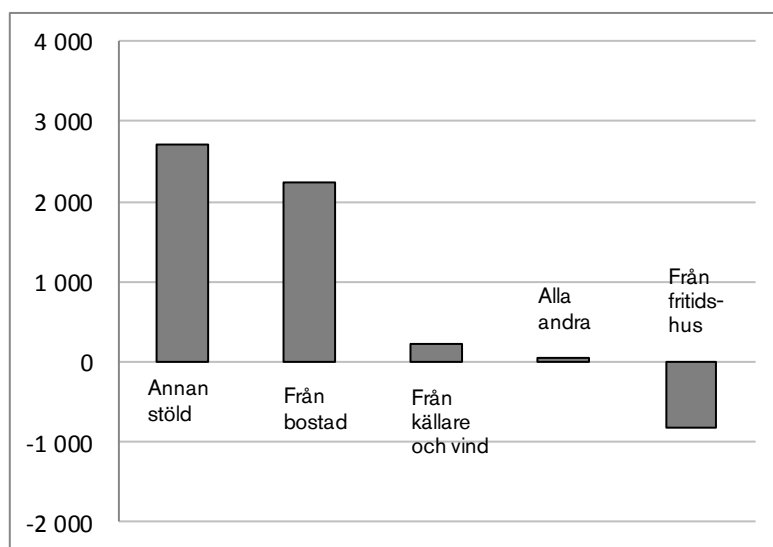
²⁹ Se Appendix 2.

Tabell 9. Netto- samt punktskattningar, inbrott.

Brottskod	Antal i tabell	Punktskattning korrekt antal anmälda brott	Skattning nettofel	Nettofel som andel av punktskattning
Annan stöld (0830)	14 727	12 224	2 716	22 %*
Från källare och vind (0825)	14 738	14 508	230	2 %
Från fritidshus (0826)	6 050	6 865	-815	-12 %
Från bostad (villa + lägenhet) (0857+0874+9801+9802)	19 774	17 538	2 236	13 %
Alla andra kategoriserade	37 182	37 137	45	0 %

* Det skattade antalet under- eller överrapporterade antalet brott skiljer sig signifikant från 0.

** Dessa brottskoder är: 0810, 0811, 0813, 0814, 0815, 0816, 0817, 0818, 0819, 0820, 0821, 0822 samt 0823.

Figur 11. Skillnaden mellan rapporterat och skattat antal anmälda inbrottsstölder.

Staplarna i figuren representerar den över- respektive underrapportering som skattats för varje brottstyp.

Analys och utvecklingsförslag

Figur 11 visar, liksom situationen för övrig stöld och snatteri, ett något motstridigt resultat. Det verkar som att två brottstyper har överskattats, medan enbart en brottstyp har underskattats något. Detta beror på att åtta av de felaktigt medtagna fallen av *annan stöld* skulle ha tillskrivits en kod som fanns utanför kategorin, framförallt något slag av *övrig stöld och snatteri*. Chi 2-testet visar också att ärendefördelningen mellan brottskoderna i de officiella tabellerna skiljer sig signifikant från hur de borde ha varit fördelade enligt den skattning som gjorts utifrån kodningsstudiens resultat. Det går därmed förenklat att säga att en omfördelning av ärenden bör göras från brottstypen *annan stöld* till de andra brottstyperna, men inte till exakt vilka brottstyper, eller hur mycket de ska öka.

I SCB:s studie visade stöldbrotten ganska stora variationer avseende andelen felkodade brott. Som tidigare nämnts var den sammanlagda felkodningsnivån cirka åtta procent för tillgreppsbrott. I SCB:s studie konstaterades att ett antal brottstyper med karakteristiska angreppsmål eller

tillvägagångssätt, som till exempel biltillgrepp eller inbrottsstöld i kassaskåp, visade låga nivåer av felkodning. För *annan stöld medelst inbrott* var 33 procent av anmälningarna felkodade eller vad som i denna studie benämns som felaktigt medtagna, vilket är något högre än i Brå:s studie.

Sekundärkodaren på Brå uppmärksammade inga generella svårigheter med att följa de kodningsinstruktioner som finns. Det enda som kodaren ansåg behövde förtydligas var hanteringen av vissa brott som enbart finns under kategorin inbrottsstölder men där det är möjligt att stölder kan ske även utan inbrott, till exempel stöld ur källare och vind.

Alla andra brottskoder

Denna grupp inkluderades i kvalitetsstudien i syftet att komplettera de övriga kategorierna så att en skattning av totalfelet kan göras. Därför särredovisas inga enskilda brottskoder från denna kategori. Inte heller någon punktskattning skapas. Den skulle innehålla så pass många interna omflyttningar av felaktigt medtagna och felaktigt uteslutna att resultatet i sig inte skulle bli intressant att tolka. Det är däremot intressant att veta vad den generella nivån av felaktigt medtagna är inom denna grupp. På så sätt kan det totala antalet felaktigt kodade anmälningar skattas för samtliga anmälningar under 2010.

Alla andra brottskoder är en kategori där det funnits större svårigheter att bedöma kvaliteten på polisens brottskodstillämpning än de övriga studerade brottskategorierna. I ett flertal fall har polisen angett mer än en brottskod. Även Brå:s kodare har angett ett flertal koder som alternativ till Polisens kodning i ett antal fall. Därmed har olika möjliga situationer av överlappning och överensstämmelse tillkommit i analysen, vilket gör det svårare att bedöma om en anmälan är felaktigt kodad eller ej. Olika mellanlägen blir möjliga. Istället för ett binärt utfall, korrekt eller inkorrekt kodat brott, uppstår en situation med fyra möjliga kodningsscenario: korrekt, delvis korrekt med underrapportering, delvis korrekt med överrapportering och felaktigt kodad. För att kunna göra en adekvat analys har både de som ansetts vara korrekt kodade och de som ansetts vara delvis korrekt kodade i bedömningen fått statusen korrekt kodade. Detta innebär en generös bedömning av polisens registrering i denna kategori, eftersom möjligheten till att koden stämmer överens med kodarens bedömning givetvis ökar om Polisen angivit flera koder. Denna situation fanns i drygt en fjärdedel av anmälningarna.

Kodningsstudiens resultat visar att det av 200 studerade anmälningar förekom 23 ärenden med en brottskod som bör betraktas som felaktigt medtagen, vilket ger en procentuell felkodning på 11,5 procent.

Felaktigt kodade anmälningar – en samlad bild

Alla brottskodsförekomster i denna studie som varit felaktigt medtagna, blir per automatik felaktigt utesluten för en annan anmälan. Därmed är det sammanlagda nettofelet 0 och det sammanlagda bruttofelet är antalet felaktigt medtagna, eller antalet felaktigt uteslutna, gånger två. Att utgå från antalet felaktigt medtagna blir därför den naturliga utgångspunkten för en samlad bedömning av felfrekvensen, inte minst då den enkelt kan anges procentuellt. Tabell 10 nedan visar hur många ärenden som skattats

som felaktigt medtagna i den officiella statistiken, tillsammans med den procentuella felkodningen och en stjärna som indikerar om resultatet är signifikant.

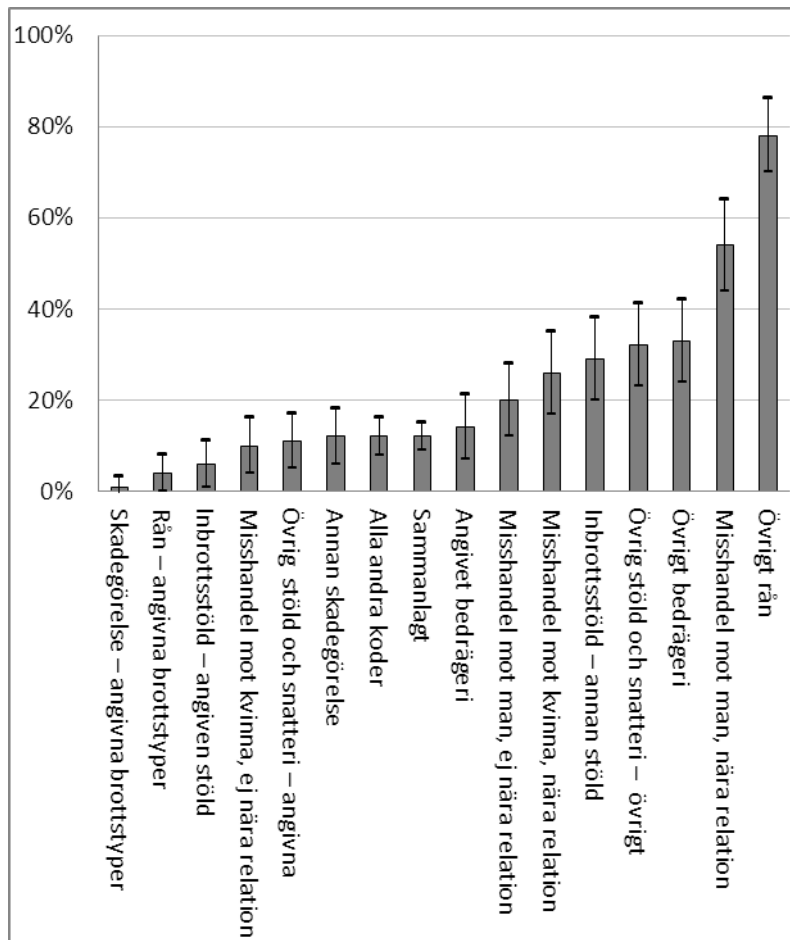
Tabell 10. Skattning, totalt antal felaktigt medtagna.

Brottskod	Antal i population	Skattat antal felaktigt medtagna anmälningar	Felaktigt medtagna som andel av populationen
Övrigt bedrägeri	31 951	10 544	33 %*
Angivet bedrägeri	72 649	10 171	14 %*
Misshandel mot man, nära relation	3 170	1 712	54 %*
Misshandel mot man, ej nära relation	4 979	996	20 %*
Misshandel mot kvinna, nära relation	12 422	3 230	26 %*
Misshandel mot kvinna, ej nära relation	3 908	395	10 %*
Övrig stöld och snatteri – övrigt	59 729	19 113	32 %*
Övrig stöld och snatteri – angivna	246 426	27 107	11 %*
Annan skadegörelse	36 512	4 426	12 %*
Skadegörelse angivna	128 543	1 285	1 %
Övrigt rån	1 240	967	78 %*
Rån angivna	7 979	319	4 %*
Inbrottsstöld annan	14 727	4 271	29 %*
Inbrottsstöld angiven stöld	77 744	4 665	6 %*
Alla andra	668 420	76 868	12 %*
Sammanlagt*	1 370 399	166 068	12 %*

* Det skattade antalet felaktigt medtagna brott skiljer sig signifikant från 0.

Som framgår av Tabell 10 innehåller nästan samtliga kategorier en signifikant andel felaktigt medtagna brott. Resultatet av beräkningen av de felaktigt medtagna illustreras av följande figur, som också kompletteras med ett konfidensintervall:

Figur 12. Felfrekvens som procentuell andel av populationen.

Det framgår tydligt av Figur 10 att en stor del av det totala antalet felkodade anmälningar kan härledas till ”övrigt”-brottskoderna. Den sammanlagda frekvensen av antalet felkodade anmälningar är väldigt nära felkodningsfrekvensen för kategorin *alla andra koder*. Med tanke på problemen med att definiera de senare, och det stora antalet anmälda brott som finns i denna kategori, är det dock möjligt att den totala felkodningsfrekvensen skulle ha varit högre om kategorin granskats mer utförligt.

För de brottskategorier som har lägst andel felskattningar kan det konstateras att de rapporterade fallen av dessa koder faktiskt innehåller vad de ska. Det är dock möjligt att de borde ha innehållit fler anmälningar. Till exempel kan man betrakta antalet definierade råntyper i de officiella statistiktablerna som en minimiskattning. De innehåller vad de ska, men om färre anmälningar kodades som ”övrigt rån” så skulle fler anmälningar ha tillskrivits de definierade rånkoderna.

Samma resultat som syns i figuren ovan återfinns i SCB:s studie. Där rapporterades felkodningsfrekvenser i så gott som alla fall av ”övrigt”-koder på 20 procent och uppåt.³⁰

Den generella felkodningsfrekvensen i SCB:s studie från 1978 var tio procent.³¹ Även fast nivån är något högre i denna studie kan det inte uteslutas att skillnaden är inom felmarginalen. För att kunna utreda om en

³⁰ SCB 1978:1, Bilaga 1.1 – 1.10.

³¹ SCB 1978:1, s 2.

faktisk nivåhöjning av antalet felkodade anmälningar skett krävs mer noggranna analyser och statistiska test mellan SCB:s studie och denna studie. Det har inte varit möjligt i detta projekt. Det kan däremot konstateras att oavsett vad de exakta skillnaderna mellan studierna är, så är det övergripande resultatet samstämmigt.

Slutsatser

Generella slutsatser

Studien visar att den generella felkodningsnivån kan skattas till tolv procent. Nivån varierar dock mellan olika typer av brottskategorier. Nästan samtliga brottskoder som fungerar som resttyper, eller vad som benämnts som ”övrigt”-brottstyper, uppvisar i studien signifikanta överrapporteringar, ett resultat som ligger i linje med SCB:s studie från 1978. Därmed uppstår tolkningsproblem för brottsstatistiken. Felregistreringarna påverkar givetvis redovisningen av brottsstrukturen inom brottskategorier. De innebär också att det vid förändringar i statistiken mellan olika år eller olika regioner är svårt att avgöra om dessa återspeglar ett förändrat ärendeflöde hos polisen eller om det enbart beror på variationer i tillämpningen av brottskoder.

Inte bara ”övrigt”-brottstyperna uppvisade överrapporteringar. Även antalet fall av *misshandel i nära relation* var större än vad de borde ha varit om de hade kodats korrekt. Detta förändrar bilden av den anmälda brottsstrukturen inom misshandelskategorin. Anmäld misshandel i nära relation för kvinnor borde enligt studien utgöra cirka tre femtedelar av misshandel mot kvinna och motsvarande för män borde vara cirka en fjärdedel. Grunden till felregistreringarna av i nära relation går att härledas till hur begreppet tolkas. Många av de ärenden som var felkodade visade sig omfatta andra relationer än vad definitionen avser. Liknande resultat fanns i SCB:s studie från 1978 fast då för begreppen känd respektive okänd gärningsperson. Tillvägagångssättet att använda mer övergripande kategorier för att beskriva relationer mellan offer och förövare kan därför anses problematiskt. Ett möjligt alternativ till att använda definitioner som *i nära relation* är att skapa system där den som registrerar brott får ange den exakta relationen mellan offer och förövare, för att därefter låta statistikansvarig myndighet eller andra användare sammanfatta detta enligt de definitioner som anses intressanta. Gränsdragningsproblematik kan också antas gälla för koder som särskiljer mellan till exempel inomhus/utomhus eller bekant/obekant.

Den betydligt högre felnivån inom vissa brottskategorier påverkar som redan nämnts användningen och tolkningen av brottsstatistiken när man

studerar nivå och utvecklingen av enskilda brottstyper eller strukturen inom en brottskategori (tex misshandel mot kvinn i nära relation i jämförelse med misshandel mot kvinna av bekant respektive obekant gärningsperson). Det ska dock framhållas att felet sannolikt har mindre betydelse vid användning av statistikuppgifter som bygger på en övergripande kategori av brottskoder (exempelvis uppgifter om misshandel mot kvinnor eller män sammantaget oavsett relation). Det hör samman med att det av uppenbara skäl är enklare att blanda samman exempelvis två typer av misshandel, än att förväxla ett misshandelsbrott med exempelvis ett stöldbrott, i kodningsmomentet. I den här studien har felkodningsnivån på den mer aggregerade nivån, som många gånger används i analyser av brottsstatistiken, inte studerats närmare. Resultaten indikerar emellertid tydligt att felet är betydligt lägre på aggregerad nivå än i statistikuppgifterna som bygger på enskilda brottskoder.

Studiens övergripande resultat liknar resultaten från SCB:s studie från 1978. Det verkar vara ungefär samma nivå på den generella felkodningen och problemen återfinns i liknande områden. Sedan 1978 har nya datasystem införts, ett flertal polisdistrikt har upphört och flera hundra nya brottskoder har tillkommit. Att andelen felkodade anmälningar ändå är på ungefär samma nivå antyder att brottskodssystemet i sig har vissa generella problem.

Brå har i denna studie identifierat flera förslag till nya brottskoder och olika behov av förbättring av instruktionerna till kodningen. Vid granskningen av felkodningarna för anmälda rån visade det sig också att den generella instruktionen vid konkurrens mellan brottskoder kan ge oönskade resultat om den tillämpas okritiskt.

Att införa nya brottskoder, förbättra instruktioner och se över grundläggande kodningsprinciper är viktigt, men för att kunna erhålla så bra kvalitet som möjligt inom brottskodssystemet krävs också att de som registrerar anmälningar om brott ges tillräckligt stöd i sitt arbete. Detta kan vara i form av utbildningar, eller i form av ansvariga kontaktpersoner.

Till saken hör också att rättsväsendet planerar att ersätta dagens system som bygger på koder med ett helt nytt system för att registrera uppgifter. Alla investeringar i förbättringar av det nuvarande systemet måste därför vägas mot det faktum att det ändå ska ersättas i en ganska nära framtid.

Arbetet med att utforma ett nytt system för registrering av brott ligger inom den andra etappen av det utvecklingsarbete som bedrivs inom ramen för samordningen av Rättsväsendets informationsförsörjning (RIF). Ett uttalat mål med utvecklingsarbetet är att öka kvaliteten i de registrerade uppgifterna och därmed i den officiella kriminalstatistiken. Det är därför av stor vikt att erfarenheter från problem med dagens system tas tillvara i utvecklingsarbetet. Om inte vissa grundfrågor omhändertas så riskeras systematiska fel att fortsätta påverka statistikens kvalitet under den tid som det nya systemet är i bruk.

Fördjupade studier

Ett av den här studiens syften var att ge en överblick av de problem som finns i tillämpningen av brottskoderna vid registrering och hanteringen av polisanmälningar. Resultaten har klargjort en rad problem och förbättringsområden, men också nya områden har identifierats där fördjupade utredningar behövs. Här redogörs för några av dem.

Överanvändning av koder

Det har vid kodningen av kategorin alla andra brottskoder framkommit att polisen ofta tillämpar en stor mängd koder, där det ofta är korrekt att endast räkna ett brott. Det leder till en överrapportering av vissa brottstyper. För att utreda hur överrapportering ser ut behövs en studie där polisanmälningarna och inte brottskoderna utgör urvalsenheter.

Antalsräkning

I studien har antalsräkningen inte kontrollerats. Det är dock en möjlig felkälla med potentiellt stora effekter på statistiken och kan ses som den andra huvudkomponenten, bredvid brottskoden, i det underlag som ligger till grund för brottsstatistiken.

Fördjupade studier av vissa aspekter

I studien behandlades de olika brottskategorierna som enskilda stratum, inom vilka resultaten analyserades separat. Det har i analysen visat sig att det kan finnas en del gränsdragningsproblem mellan en del kategorier. För kategorin misshandelsbrott studerades aspekten *i nära relation/ej i nära relation*, det finns även behov av att studera gränsdragningen mellan *bekant/obekant* samt *inomhus/utomhus*.

Bland stöldbrotten studerades stölder genom inbrott och ej genom inbrott var för sig. Ett antal ärenden identifierades i båda kategorier som tillhörande den andra kategorin. Att studera bedömningar av vad som anses utgöra inbrott eller inte skulle kunna ge värdefull information om den anmälda stöldbrottslighetens struktur.

Referenser

- Barlow m.fl. (2009). *The completeness of the Swedish cancer register – a sample survey for year 1998*. Acta Oncologica, 2009; 48: s 27–33
- Biemer, Paul P, Lyberg, Lars E (2003). *Introduction to survey quality*, Chichester, England: Wiley.
- Brottsförebyggande rådet (2005). *Kvalitetskontroll av brottskoder* förstudie.
- Brottsförebyggande rådet, Brå. *Kvalitetsstudie om ekobrott*. Hämtat från Brottsförebyggande rådets hemsida, www.bra.se. Publicerat i september 2005. Hämtat den 15 oktober 2011.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Konsten att läsa statistik om brottslighet*. Rapport 2006:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2011). *Kodning av brott 9.2*. Hämtat från Brottsförebyggande rådets hemsida, www.bra.se. Publicerat oktober 2011. Hämtat den 15 oktober 2011.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2011). *Kriminalstatistik 2010*. Rapport 2011:11. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2011). *Butiksrån, utvecklingen fram till 2010*. Rapport 2011:14. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Körner, S och Wahlgren, L. (2000). *Statistisk dataanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Körner, S (1996). *Statistisk dataanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Socialstyrelsen (2010). *Dödsorsaksstatistik, historik, produktionsmetoder och tillförlitlighet*. Hämtat från Socialstyrelsens hemsida www.socialstyrelsen.se/register/dodsorsaksregistret/bortfallochkvalitet. Publicerat i april 2010. Hämtat den 15 oktober 2011.
- Statistiska centralbyrån, SCB (1977). *Folk och bostadsräkningen 1975, del 9:1 Resultat från evalveringsstudie avseende bostadsdata för småhus. (FoB) Del 9:1*. Lund: LiberFörlag/Allmänna Förlaget.
- Statistiska centralbyrån, SCB (1977). *Folk och bostadsräkningen 1975, del 9:2 Resultat från evalveringsstudie avseende sysselsättningsdata. (FoB) Del 9:2*. Lund: LiberFörlag/Allmänna Förlaget.
- Statistiska centralbyrån, SCB (1978). *Fel vid kodning av brott – Kvalitetskontroll av brottstatistiken*. Promemoria 1978:1. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Statistiska centralbyrån, SCB (1999). *Att mäta statistikens kvalitet*. Rapport 1999:3. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

- Statistiska centralbyrån, SCB (2006). Bakgrundsfakta, *Evalvering av utbildningsregistret*. Rapport 2006:4, Örebro.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2007). *Slutrapport kodningsprocessen yrkesregistret.-Lotta P2*.
- Statskontoret (2011). *Brå och kriminalstatistiken*. Rapport 2011:15.

Appendix

Appendix 1. Formler och teoretisk grund för beräkning av punktskattningar, nettofel och statistiska test

Beräkning av nettofelet samt signifikanstest på nettofelet

Statistiska test har utförts på den ”övriga” brottskoden, samt för de angivna brottstyper som har haft flest anmälningar i urvalet. De statistiska testen grundar sig på följande metod för att beräkna konfidensintervall³²:

Konfidensintervall för proportioner i stratifierade urval

$$\frac{1}{N^2} \sum N_j^2 \frac{P_j(1-P_j)}{n_j} = \text{Var}(P)$$

$$\text{Medelfelet} = \sqrt{\text{Var}(P)}$$

Konfidensintervall=Nettofelet \pm medelfelet * Z

Nettofelet

$$(N_1 \cdot P_1 - N_2 \cdot P_2 - N_3 \cdot P_3) / N$$

$$P_j = \sum X_i / n_j$$

N_j = Population i stratum j.

n_j = Urvalsstorlek för stratum j.

X_i = Felkodade anmälningar. En felkodad anmälan ges värdet 1, annars har den värdet 0.

P_j = Proportionen felaktigt medtagna eller felaktigt uteslutna i urvalet till stratum j.

Urvalet av anmälningar gjordes i två stratum för varje kategori brott. Dels för ”övrigt”-brottstypen och dels för resterande brottstyper i brottskategorin. Vissa av de angivna brottstyperna förekom så pass ofta i urvalet att det möjliggjorde en skattning av nettofelet även för dem. I dessa fall har

³² Körner, S, s 235 för oberoende slumpmässiga stratifierade urval, s 222 för konfidensintervall på proportionsskattningar.

stratumet för angivna brottstyper delats upp i två redovisningsgrupper, ett för den aktuella brottstypen, och ett för resterande angivna brottstyper. Tillsammans med stratumet för ”övrigt”-brottstypen har nettofelet därmed beräknats utifrån tre grupper, alla med kända populationsstorlekar, N1, N2 och N3. Vi betraktar redovisningsgrupperna som stratum med fixa urvalsstorlekar.

Konfidensintervallet ligger mellan det högre och det lägre värdet som beräknas enligt ovan. Om nollvärdet återfinns inom intervallet innebär det att nettofelet inte skiljer sig signifikant från noll.

*Chi 2-test*³³.

Ett Chi 2-värde har beräknats enligt följande formel:

$$\chi^2_{(k-1)} = \sum \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

Det så kallade χ^2 -värdet har k-1 frihetsgrader och k representerar antalet grupper eller kategorier i varje test, O representerar antalet ärenden enligt den ursprungliga kodningen av polisen och E representerar antalet ärenden enligt kodningen som genomförts av Brå. Om värdet för χ^2 överstiger den 95:e percentilen så har skillnaden mellan fördelningen av ärenden som den ser ut enligt den ursprungliga kodningen och fördelningen av ärenden som den ser ut efter att Brå genomförde sin kodning betraktats som signifikant.

I studien har de brottskoder som bedömts som felaktigt medtagna i de allra flesta fall varit felaktigt uteslutna ur en brottstyp från samma kategori. Några ärenden har funnits där brottskoden helt har fått byta kategori. Det innebär också att det för varje brottskategori finns anmälningar som är potentiellt felaktigt uteslutna, men som inte har inkluderats i den här studien. Därmed har studien för vissa brottskategorier en underskattning av antalet ärenden. Denna systematiska underskattning av det sanna antalet ärenden innebär att Chi 2-testet blir överkänsligt. För att komma tillrätta med det har differensen mellan felaktigt medtagna och felaktigt uteslutna tillförts den observerade fördelningen proportionellt. Grundantagandet är att de felaktigt uteslutna är proportionellt sett lika vanligt förekommande för de olika brottstyperna i brottskategorin. Ett sådant grundantagande kan ifrågasättas, men med tanke på att det rör sig om ett mindre antal ärenden, och att det inte finns någon teoretisk vägledning för att göra andra antaganden, har det fått stå kvar.

³³ Körner, S och Wahlgren, L, s 225–227.

Appendix 2. Kommentarer och synpunkter utifrån sekundärkodningen på Brå

Författare: jur. kand. *Sandra Sandberg*

Utvecklingsförslag – Kodning av brott

Under arbetet med sekundärkodning av brottsanmälningar uppstod vissa svårigheter med att koda en del gärningar utifrån de nuvarande koderna. Vidare fanns det gärningar som förekom i stor utsträckning och där införande av en ny brottskod skulle vara att föredra.

Nedan följer en redogörelse för de utvecklingsförslag som bedöms kunna bidra till att underlätta det löpande arbetet med kodning och därmed öka kvaliteten i kodningen.

Misshandel av bekant inomhus – kvinnor 18 år och äldre och Miss-handel av bekant inomhus – män 18 år och äldre

Vid sekundärkodningen av anmälningar inom de båda urvalsgrupperna uppstod inga direkta problem. Instruktionerna var tydliga och de enda avvägningarna som behövde göras gällde den juridiska bedömningen huruvida en gärning var att anse som grov eller ej. Instruktionerna i sin nuvarande utformning kan alltså inte ses som bristfälliga.

Nära relation alternativt Ej nära relation

I det löpande arbetet finns risk för felkodningar när det gäller parternas relation, beroende på de olika definitionerna av begreppet relation som polis och åklagare har att beakta i det löpande arbetet. Exempelvis har Åklagarmyndigheten en särskild avdelning för relationsrelaterat våld där ”nära relation” även innefattar relationen till syskon och barn. För att förtydliga att en särskild definition ska användas vid kodning rekommenderas att definitionen flyttas upp i listan och därmed stå direkt under tabellen för koderna. Det gör att den hamnar på samma sida i instruktionen och på så vis lättare uppmärksammas. Alternativ skulle ”(se definition)” kunna införas i tabellen efter ”Bekant i nära relation”.

Bedrägeri och annan oredlighet

Bedrägeri genom uppgivande av annan persons personuppgifter

Bedrägeri genom uppgivande av annan persons personuppgifter förekom i stor utsträckning bland de brottsanmälningar som kodades, drygt 15 procent av de totalt 200 brottsanmälningarna tillhörde denna kategori. Dessa kunde delas in i två underkategorier:

1. Bedrägeri genom uppgivande av annan persons personuppgifter på internet.

Enligt bedömningen i sekundärkodningen torde dessa gärningar falla under kod 0901. Det kräver dock ett förtydligande i instruktionen eftersom

det där endast anges att uppgivande av annan persons *kortuppgifter* i samband med köp av varor på e-handelssajt omfattas av koden. Uppgivande av personuppgifter borde falla under den allmänna definitionen av kod 0901, det vill säga brott där någon olovligen påverkar resultatet av en automatiserad informationsbehandling eller liknande automatisk process. Ett förslag är därför att man lägger till denna kategori genom införande av ett exempel.

Ett tillägg kan göras enligt följande under definitionen av datorbedrägeri (0901):

”Uppgivande av annan persons *personuppgifter* i samband med köp av varor på en e-handelssajt.”

Exempel som kan tas med i instruktionen:

- Någon har beställt ett mobilabonnemang via internet i en annan persons namn.
- Någon har registrerat sig på en e-handelssajt med en annan persons personuppgifter och ansökt om kredit.

Angående antalsräkning ska det som i dagsläget gäller för kod 0901 tillämpas.

2. Bedrägeri genom uppgivande av annan persons personuppgifter (ej via internet).

Denna typ av gärningar faller enligt bedömningen i sekundärkodningen utanför de preciserade koder som finns och placeras därmed i kategorin Övrigt bedrägeri (0906). I och med att denna typ av gärningar torde vara enkla att definiera vid upprättande av en ny kod är det önskvärt att en sådan kod införs. Det skulle även innebära en möjlighet till en mer detaljerad statistik och underlätta det löpande kodningsarbetet. Det som borde omfattas av en ny kod är alla de gärningar då någon använt sig av en annan persons personuppgifter såvida gärningen inte faller under underkategori 1 ovan, det vill säga då uppgivande av annan persons personuppgifter skett i samband med köp av varor *på en e-handelssajt*.

Förslagsvis införs en kod med följande definition:

Uppgivande av annan persons personuppgifter (xxxx): Brott där någon olovligen uppger annan persons personuppgifter. (Har personuppgifterna använts i samband med köp av varor på en e-handelssajt ska koden 0901 i stället användas.)

Exempel på sådana brott är:

- Uppgivande av annan persons personuppgifter i samband med köp i butik.
- Uppgivande av annan persons personuppgifter i samband med tecknande av abonnemang.
- Uppgivande av annan persons personuppgifter vid tagande av sms-lån.

Exempel som bör tas med i instruktionen:

- Någon går in i en butik och tecknar ett abonnemang genom uppgivande av en annan persons personnummer.
- Någon hämtar ut en vara på posten genom att uppge en annan persons namn.

Samma regler för antalsräkning som i dagsläget gäller för bedrägerier i allmänhet (0901–0906, 0912, 0913, 0922, 0927, 0929, 0932) bör tillämpas för brott som omfattas av denna kod.

Bedrägeri medelst urkundsförfalskning

Enligt dagens instruktioner ska inte urkundsförfalskning som sker i samband med bedrägeri kodalas. Bedömningen utifrån sekundärkodningen är dock att det inte är en helt tillfredsställande lösning, eftersom bedrägeri medelst urkundsförfalskning förekommer i vissa fall. För att undvika att ett brott i dessa fall kodalas två gånger och på så vis ger en missvisande bild vid sammanställningen av brottsstatistiken föreslås att en ny kod för denna typ av brott införs, *Bedrägeri medelst urkundsförfalskning*.

Förslagsvis införs en kod med följande definition:

Bedrägeri medelst urkundsförfalskning (xxxx): Brott där någon vilseleder en annan genom att framställa falsk urkund eller falskeligen ändra eller utfylla äkta urkund.

Exempel på sådana brott är:

- Underteckna mottagarbevis i annan persons namn.
- Upprätta avtal med annan persons underskrift.
- Ingå avtal genom att skriva annan persons underskrift.
- Falskeligen ändra ingånget avtal.

Exempel som bör tas med i instruktionen:

- Någon ansöker om lån genom att upprätta en låneansökan i en annan persons namn och på låneansökan förfalska dennes underskrift.
- Någon tecknar ett avtal med en annan persons namnteckning.

Angående antalsräkning bör ett brott räknas för varje urkund samt för varje person eller institution som blivit bedragen.

Övrig stöld och snatteri

De problem som utmärkte sig vid kodning av brotten i denna urvalsgrupp utgjordes av avvägningssvårigheter mellan koderna och även vissa avgränsningssvårigheter genom att definitionerna inte är tillräckligt utförliga eller precisa. Nedan följer förslag på förtydliganden av vissa definitioner och även tillägg av koder för att underlätta det löpande arbetet med kodning av brottstyper som hör till kategorin övrig stöld och snatteri.

Förtydliganden av definitioner

Omedelbar uppsikt: Begreppet är av avgörande betydelse för när ett brott ska kodas som ”Annan fickstöld, stöld ur eller av persedel någon bär med sig (9817, 9818)”. De exempel som ges i definitionen av vilka situationer som inte omfattas av koden är till föga hjälp i de fall det stulna objektet inte finns i ett annat utrymme/ en annan lokal. Avvägningssvårigheter uppstår således när målsäganden exempelvis ställt ifrån sig en handväska men fortfarande har den i sin omedelbara närhet.

Villa/radhus/lägenhet (inkl. bostad) (0857, 0858, 0859, 0874, 9801, 9802,): Den problematik som framträdde vid sekundärkodningen av dessa brott är när stölden sker på en altan, veranda eller balkong (inbyggd/ej inbyggd). Vissa av dessa utrymmen är låsta och även de som inte är låsta betraktas troligtvis ofta som en del av bostaden. Det skulle därför vara önskvärt med ett förtydligande av huruvida dessa utrymmen inryms under ovan angivna koder.

I biograf, teater, nöjes-, samlings- och ungdomslokal (0814, 0849) och i kafé, konditori, restaurang, näringsställe (0816, 0888): Vid sekundärkodningen framkom att det kan uppstå vissa avvägningssvårigheter mellan dessa typer av brott. Det gäller främst de fall där en lokal används som restaurang dagtid och som nöjeslokal på kvällar och nätter. Ett exempel för brott av denna typ vore önskvärt.

Väskryckning (ej rån) (9819, 9820): Det exempel som ges i instruktionen återspeglar inte på ett tydligt sätt vilka gärningar som ryms inom brottskoden. Ett nytt exempel kan införas som hjälp, till exempel något av dessa:

- Någon tar en väska som en kvinna/man har i korgen på rollatorn medan hon är ute och promenerar.
- Någon tillgriper en väska genom att klippa av axelbandet på väskan som målsäganden har runt axeln.

Införande av nya koder

Släpfordon (ej yrkesmässig godsbefordran): Tillgrepp av släp från exempelvis tomter och parkeringsplatser förekom i flera fall. I dagsläget kodas alla dessa enligt instruktionen som *Annan stöld genom inbrott* (0830) eller *Annan stöld eller snatteri utan inbrott* (0880). Förslagsvis införas en kod med följande definition:

Släpfordon (xxxx): Avser alla fordon som är inrättade för koppling till motordrivna fordon och som är avsedda för person- eller godsbefordran. (Om släpfordonet är avsett för yrkesmässig godsbefordran ska koden 9803 istället användas.)

Exempel som bör tas med i instruktionen:

- Någon har tillgripit målsägandens släpkärra som stod parkerad på dennes garageuppfart.
- Någon har tagit målsägandens husvagn som stod parkerad på en gästparkering.

Samma regler för antalsräkning som i dagsläget gäller för tillgrepp/stöld av fortskaffningsmedel bör tillämpas.

Gemensamma utrymmen i lägenhet: Ett flertal av de anmälningar som förekom i urvalsgrupp 2 gällde stölder som skett i trapphus eller andra gemensamma utrymmen i flerbostadshus. Dessa brott kodas enligt instruktionen i dagsläget som *Annan stöld genom inbrott* (0830) eller *Annan stöld eller snatteri utan inbrott* (0880). Förslagsvis införs en kod med följande definition:

Gemensamma utrymmen i lägenhet (xxxx): Gemensamma utrymmen i flerbostadshus eller annat hus med ett antal lokaler och en eller flera lägenheter – oavsett upplåtelseform. (Har inbrott skett från en lägenhet eller från en bostad ska någon av koderna 0859, 0858, 0874, 9802 istället användas)

Exempel som bör tas med i instruktionen:

- Någon har tagit målsägandens rollator som fanns i ett låst förråd intill lägenheten. Alla boende i fastigheten har tillgång till förrådet.
- Någon har stulit målsägandens barnvagn som denne ställt utanför lägenhetsdörren i trapphuset.

Samma regler för antalsräkning som i dagsläget gäller för stöld genom och utan inbrott bör tillämpas.

Tillgrepp under personbefordran: I instruktionen anges att tillgrepp som sker under personbefordran med tåg, flyg, båt etc. inte hänförs till transportstöld utan att dessa brott ska kodas som stöld från motordrivet fordon (0840), annan stöld genom inbrott (0830) eller annan stöld utan inbrott (0880). Brott av denna typ förekommer dock i en sådan utsträckning att det är motiverat att istället införa en ny kod för dessa. Förslagsvis införs en kod med följande definition:

Tillgrepp under personbefordran (xxxx): Tillgrepp under personbefordran med tåg, flyg, båt, buss, spårvagn, tunnelbana och bil eller under gods-transport som inte är yrkesmässig. Är godsbefordran yrkesmässig ska koden 9814 istället användas. För fickstöld och väskryckning finns särskilda koder.

Exempel på sådana brott är:

- Stöld av bagage som förvaras i kupén under tågresan.
- Stöld av handbagage som förvaras i kabinen under flygning.

Exempel som bör tas med i instruktionen:

- Någon tar en väska som en flygresenär förvarar i bagageutrymmet i kabinen.
- Vid påstigning placerar målsäganden sitt bagage i det gemensamma bagageutrymmet i tågupén. När hon ska kliva av upptäcker hon att någon tagit en av hennes väskor.

Samma regler för antalsräkning som i dagsläget gäller för stöld (även genom inbrott) bör tillämpas.

Skadegörelse

Koderna som är tillämpliga för brotten i denna urvalsgrupp är få vilket inneburit att en stor mängd brott fallit under koden *Annan skadegörelse* (1203). Avvägningssvårigheterna vid sekundärkodningen var få, men nedan följer ändå en redogörelse samt utvecklingsförslag för vissa svårigheter.

Genom brand (även på motorfordon), kod 1202

Koden i sig innebär inte några direkta svårigheter, dock gör anmälningarnas utformning/anmälningarnas bristande innehåll att vissa avvägningssvårigheter uppstår. Detta gäller främst i de fall brotten skulle kunna bedömas som mordbrand eller framkallande av fara för annan. I anmälningarna nämns sällan spridningsrisk eller huruvida någon hade kunnat komma till skada av branden. När sådan information inte ges kodas brottet som skadegörelse genom brand (1202) även om brottet egentligen utgör en större fara/risk och därmed är ett allvarligare brott. Det skulle vara önskvärt om det gavs ett exempel i instruktionen som belyser hur kodningen ska göras i de fall denna avvägningssvårighet föreligger.

Annan skadegörelse (ej klotter), kod 1203

De brott som i störst utsträckning kodades som 1203 kunde delas upp i tre kategorier:

- *Skadegörelse av gemensamma utrymmen i flerbostadshus.*
- *Skadegörelse av bostäder.*
- *Skadegörelse mot näringsverksamhet.*

För att kunna föra en mer detaljerad statistik införs förslagsvis tre nya koder som placeras ovanför koden *Annan skadegörelse (ej klotter)* i listan i instruktionen. Dessa typer av brott torde dessutom inte vara svåra att identifiera och urskilja från övriga koder. Ca 43,5 procent av alla brott i urvalsgruppen kodades som 1203 och 60 procent av dessa utgjordes av de tre kategorierna ovan. Således utgör dessa tre kategorier 26 procent av samtliga skadegörelsebrott. (Alla siffror är hänförliga till brotten i urvalsgruppen och inte till det totala antalet anmälda brott.) Dock måste det noteras att skadegörelsebrotten inte utgör en stor andel av det totala antalet anmälda brott varpå ett införande av nya koder av det skälet inte är en nödvändig åtgärd.

Rån

Vid kodning av brotten i denna urvalsgrupp uppstod inga direkta svårigheter som hade sin grund i instruktionens utformning eller innehåll. De problem som noterades vid tillämpningen av instruktionen har istället sin grund i bristande information om målsägandens ålder och den plats brottet skett på. I dessa fall har reglerna som finns i början av instruktionen (s 8) följts. Detta ger dock inte alltid ett tillfredsställande resultat eftersom dessa regler innebär att anmälningar felaktigt kommer att kodas under kategorin *Mot privatperson (ej funktionsnedsatt) – Under 18 år*.

I övrigt har vissa svårigheter när knivar med mera används vid genomförande av brotten noterats i sekundärkodningen. Dessa brott kodas som *Rån utan skjutvapen*, 8 kap. 5, 6 § BrB. Osäkerhet råder dock huruvida även brott enligt Lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål ska kodas eller om innehavet konsumeras av koden för rån. Det skulle vara önskvärt med ett förtydligande i instruktionen. Förslagsvis införs följande på s 81 i instruktionen:

Olaga innehav av knivar m.m. på allmän plats konsumeras i de fall föremålet använts i samband med stöld och rån i 8 kap. brottsbalken.

Inbrottsstöld

Överlag uppmärksammades inga större svårigheter vid kodning av anmälningar inom denna urvalsgrupp. De problem som påträffades berodde främst på bristande information i anmälningarna. Detta var dock en kategori där exemplen i instruktionen var extra viktiga för att kodningen skulle bli konsekvent. Trots att det finns många exempel gällande stöld skulle det vara önskvärt med ett förtydligande av vad som gäller vid kodning av förråd, då förråd kan finnas som eller i en separat byggnad eller i källare/vindsutrymme. Av de anmälningar som fanns i urvalsgruppen var minst 36 stycken stöld ur förråd. När anmälningarna sekundärkodades användes exempel nummer sju i instruktionen:

”Okänd person tar sig under skoltid in i en olåst skola. Inne i skolan bryter han upp ett låst skåp och tillgriper innehållet.”

Utifrån detta exempel samt definitionen av inbrott i instruktionen kodades förrådsstölderna enligt följande:

Stöld ur förråd som är en separat byggnad:

Om inträngande i förrådet – 0830

Om stöld utan inträngande (till exempel då förrådet varit olåst eller då gärningsmannen haft egen nyckel) – 0880

Stöld ur förråd i källare/vindsutrymme:

Om inträngande skett i källaren/vinden – 0825

Om inträngande ej skett i källaren/vinden utan endast i förrådsutrymmet (exempelvis i flerbostadshus där samtliga boende har tillgång till källaren/vinden men där alla har enskilda förrådsutrymmen) – 0860

Ovanstående problem torde uppstå även vid kodning av stölder ur garage eftersom det inte finns någon kod för de fall då stölden begås utan inbrott. Det behövs därför ett förtydligande av att kod 0880 blir tillämplig i dessa fall.

Exempel som bör tas med i instruktionen:

- En person har gjort inbrott i ett källarförråd genom att avlägsna hänglåset på förrådsdörren. För att komma in i källaren använde personen egen nyckel.

Kodas som: ett brott avseende *stöld utan inbrott från källare, vind* (0860).

- En person går in i ett olåst garage och tillgriper verktyg genom att bryta upp ett låst verktygsförråd.

Kodas som: ett brott avseende *annan stöld utan inbrott* (0880).

Appendix 3. Kodningsresultat

Kodningsstudiens resultat redovisas i tabeller med tre kolumner. I den första kolumnen uppges storleken på urvalet, i den andra antalet felaktigt medtagna och i den tredje antalet felaktigt uteslutna.

Tabell 12. Kodningsstudiens resultat, misshandel mot man.

Brottskod	Antal i urval	Felaktigt medtagna	Felaktigt uteslutna
Misshandel i nära relation (9351 + 9353)	100	54	0
Misshandel ej i nära relation (9352 + 9356)	100	20	39
Summa	200	74	39

Tabell 13. Kodningsstudiens resultat, Misshandel mot kvinna.

Brottskod	Antal i urval	Felaktigt medtagna	Felaktigt uteslutna
Misshandel i nära relation (9349 + 9353)	100	26	5
Misshandel ej i nära relation (9350 + 9354)	99 ³⁴	10	19
Summa	199	36	24

Tabell 14. Kodningsstudiens resultat för bedrägeri.

Brottskod	Antal i urval	Felaktigt medtagna	Felaktigt uteslutna
Datorbedrägeri (0901)	27	4	21
Med kontokort (0904)	12	4	1
Övrigt bedrägeri (0906)	100	33	3
Med hjälp av faktura (0912)	17	1	4
Med hjälp av internet (0913)	27	3	11
Alla andra kategoriserade *	17	2	7
Summa	200	47	47

* Dessa brottskoder är 0902, 0903, 0905, 0922, 0930 och 0932.

Tabell 15. Kodningsstudiens resultat, övrig stöld och snatteri.

Brottskod	Antal i urval	Felaktigt medtagna	Felaktigt uteslutna
Ur eller från motordrivet fordon (0840)	29	1	2
Fickstöld (0845)	19	0	6
Från butik (0853)	22	1	0
Annan stöld (0880)	100	32	2
Alla andra kategoriserade*	30	8	16
Summa	200	42	26

* Dessa koder är: 0805, 0810, 0814, 0819, 0821, 0830, 0846, 0847, 0848, 0849, 0852, 0858, 0859, 0875, 0883, 0884, 0885, 0888, 0930, 9802, 9804, 9815, 9816, se publikationen Kodning av brott för ytterligare information. De redovisade koderna är de som hade flest anmälningar i urvalet.

³⁴ Ett ärende inom denna grupp betraktades som bortfall mot bakgrund av bristande information.

Tabell 16. Kodningsstudiens resultat, skadegörelse.

Brottskod	Antal i urval	Felaktigt medtagna	Felaktigt uteslutna
Annan skadegörelse (1203)	99	12	1
Alla andra kategoriserade *	100	1	8
Summa	199	13	9

* Dessa koder är 1201, 1202, 1205, 1208, 1209

Tabell 17. Kodningsstudiens resultat, rån.

Brottskod	Antal i urval	Felaktigt medtagna	Felaktigt uteslutna
Övrigt rån (0855+0856)	100	78	1
Personrån utan skjutvapen, utomhus (0892+9806+9810)	67	1	57
Personrån utan skjutvapen, inomhus (0893+9807+9811)	14	1	10
Personrån med skjutvapen, utomhus (0896 + 9808 + 9812)	5	0	1
Rån mot butik (870 + 864)	10	0	6
Alla andra*	4	2	0
Summa	200	82	75

* Dessa koder är: 0856, 0866, 0871 samt 0970, resterande koder inom kategorin rån förekom ej i urvalet.

Tabell 18. Kodningsstudiens resultat, inbrott.

Brottskod	Antal i urval	Felaktigt medtagna	Felaktigt uteslutna
Annan stöld (0830)	100	29	2
Från källare och vind (0825)	18	1	4
Från fritidshus (0826)	12	0	1
Från bostad (villa + lägenhet)* (0857+0874+9801+9802)	21	3	4
Alla andra kategoriserade**	49	2	10
Summa	200	35	21

* I denna grupp har alla koder för inbrott i bostad lagts samman för att öka urvalsmängden. Det finns en viss intern omflyttning mellan koderna vilket innebär att de individuella felen för respektive kod kan se något annorlunda ut än gruppen för gruppen som helhet.

** Dessa koder är: 0810, 0811, 0813, 0814, 0815, 0816, 0817, 0818, 0819, 0820, 0821, 0822 samt 0823.

Tabell 19. Kodningsstudiens resultat, alla andra brottskoder.

Brottskod	Antal i urval	Felaktigt medtagna	Felaktigt uteslutna
Alla andra koder	200	23	*

*Ej beräknat enligt motivation ovan.

Tabell 20. Felaktigt medtagna samt den allmänna felfrekvensen.

Brottskod	Antal i urval	Felaktigt medtagna
Bedrägeri	200	47
Misshandel mot män, (ej) nära relation	200	74
Misshandel mot kvinnor, (ej) nära relation	199	36
Övrig stöld och snatteri	200	43
Rån	200	82
Skadegörelse	199	13
Inbrottsstöld	200	35
Alla andra koder	200	23
Summa	1598	353